Rok II. Kraków, 5 marca 1909 — קראקא, י"ב אדר תרס"ט. Nr 8.

Żydowska gazeta illustrowana.

Wychodzi każdego piątku.

Prenumerata wynosi: Rocznie 10 K. = 5 Rbs. Półrocznie 5 K. = 2.50 Rbs. Kwartalnie K 2.75 = 1.50 Rbs.

Pojedynczy egzemplarz 20 h. — 10 Kop.

Redakcya i Administracya: Kraków, Grodzka 62.

Judische Illustrierte Zeitung.

ערשיינט יעדען פרייטאג.

אבאנאמענטס־פרייז: יעהרליך: 10 קראָנען = 5 רובל. האלביעהריג 5 קראָנען = 2.50 רובל. פיערטעל יעהרליך 2.75 קראָנען, = 1.50 רובל.

איינצעלנע נומער 20 העללער 10 קאפ.

אין אנדערע לענדער: יעהרליך 15 פראנק, האלביעהריג 7.50 פיערטעליעהריג 4 פראנק.

רעדאקציאן און ארמיניסטראציאן: קראקא גראָדזקא 62. טעלעפאן נו׳ 412.
עסטערר. פאָסטשפארקאסען־קאנטא נו׳ 57,341.

הויפּטפּערטרעטונג פאר רוסלאנד: י. מערעצקי, ווארשא, מיאדאווא נו׳ 12 פיליע אין לאדז: פרזעיאזד נו׳ 16.

ערב־וועלט־קריעג?

ערב-וועלט-קריעג: די ענגלישע קריעגספלאָטע אין דער נארד־זעע.

גראטיס ביילאגע: דער פורים־רב

וואס וויל סערביען: אים אָפיציערסקאַסינא אין בעלגראד האלט קראָנפרינץ געאָרג א העצרעדע געגען עסטרייך.

ערב-וועלט-קריעג?

די פאליטישע לאגע אויף דעם באלקאַן איז נאך אלין נישט בערוהיגט. עסטרייך-אונגאַרן האט זיך שוין מיט דער טירקיי אויסגעגלייכט. אויך בולגאַריען האלט שוין ביים סוף פון אויסגלייך; נאר סערביען וויל זיך נאך אלין נישט בערוהיגען. עס מוז בעקומען א טהייל פון באסניען-הערצעגאָווינא — טענה'ן די סערבישע מי-ניסטער — אדער ס'וועט גרייפען צום שווערד.

קראָנפרינץ געאָרג האלט ווייטער „פייערדיגע" רע-דען פאר די אָפיציערע, די רעגיערונג פערלאנגט פון דער סקופּשטשינא נייע קרעדיטע פאר קריעגסצוועקע, די ארמעע ווערד ווייטער מאביליזירט און יעדען טאג קען דער קריעג אויסברעכען.

עס איז קלאָר, אז סערביען פערלאָזט זיך נישט אויף זיינע אייגענע כחות און רעכענט מיט בעשטימטהייט אז אויב ס'וועט קומען צום קריעג, וועט עס נישט שטעהן אליין. הילף אבער, פיזישע הילפע, קען עס נאר בעקומען פון רוסלאנד און אויב רוסלאנד זאל זיך טאקי אין דעם קאָנפליקט אריינמישען, מוז עס קומען צו א וועלט-קריעג.

דייטשלאנד וועט דערמילט תיכף איילען עסטרייך צו הילף. דאס איז איצט נאָר קיין שום ספק נישט. נישט בלויז די דייטשע רעגיערונג, אויך די דייטשע פּרעסע און די פיהרער פון אלע פּאַרטייען ערקלערען גאַנץ אפען, אז דייטשלאנד וועט האלטען טריי די אַליאַנץ מיט עסטרייך-אונגאַרן. אבער אין דעם פאל וועט דאך פראנק-רייך מוזען קומען רוסלאנד צו הילף און דאס קריעגס-פייער וועט אויסברעכען אין אלע ווינקעליך פון אייראָפּא.

פראנקרייך איז זייט באלד 40 יאָהר, זייט דעם לעצטען דייטש-פראנצעזישען קריעג, דייטשלאנד'ס גרעס-טער געגנער. אין פריהערינע יאָהרען וואָלט פראנקרייך זיכער געזוכט בענוצט די געלעגענהייט, זיך צו „רעוואַנ-שירען" געגען דייטשלאנד. איצט אבער איז די פראנצע-זישע רעגיערונג און דאס פראנצעזישע פאָלק גרויסע פריינד פון פריעדען און מען קען זאָגען, אז נאָר פראנק-רייך איז עס צו פערדאנקען, וואס דער קריעג איז ביז איצט נישט אויסגעבראכען. פראנקרייך ווייסט גאַנץ גוט אז ביי אַזאַ וועלטקריעג וועט עס זעהר ווייניג געוואונען. די מיליטערישע לאגע איז אזעלכע, אז עסטרייך-אונגאַרן און דייטשלאנד זענען וועניגסטענס אַזוי שטאַרק ווי רוסלאנד מיט פראנקרייך, און חוץ-לזה וועט דאך אויך איטאַליען זיכער האלטען מיט זיינע לאַנגיעהריגע פער-בינדעטע ווי מיט די נייע חברים. עלזאַס-לאָטהרינגען צו-ריקגעוואונען וועט אלזא פראנקרייך שווער; דאגעגען וועט עס פערלוסטען אין א געפעהרליכען קריעג און אפּ-פערן זיינע בעסטע כחות אהן אַ שום נוצען, און אהן א אייגענעם אינטערעס.

פראנקרייך איז איבערדעם דער אייפריגסטער פריע-דענס-מעקלער; עס וויל פערמיטלען צווישען וויען און בעלגראד, עס האלט אב רוסלאנד פון אונטערצושטיצען סערביען און מעגליך, אז עס וועט איהם געלונגען, צו [illegible] דעם פריעדען.

דאס גרעסטע אינטערעסע, עס זאל אויסברעכען א קריעג, האט ענגלאנד. אליין וועט עס זיך נישט בעטהייליגען אין איהם, און אויב אפילו יא, איז עס זי-כער אין זייער שטארקער קריעגס-פלאָטע. אז עס וועט איהם גאר נישט געשעהען, דאגעגען וויל עס, אז די איבריגע לענדער זאלען זיך געגענזייטיג פערבלוטען און ענגלאנד וועט דערמילט שפּיעלען די הויפּט-ראלע אין דער וועלט-פאליטיק.

פון ענגלאנד'ס זייט דראָהט איבערדעם דער וועלט: דער געפעהרליכער קריעג און ענגלאנד'ס געוואלטיגע קריעגס-פלאָטע, וואס איז איצט פערזאמעלט אין דער נארד-זעע, פון וועלכער מיר ברענגען אין אונזער היינטי-גער נומער א אריגינעל בילד, איז דאס סימבאל פון צוקינפטיגען וועלט-קריעג.

וואס וויל סערביען.

סערביען און מאנטענעגרא פערלאַנגען כסדר. עסטעררייך זאל זיי אבטרעטען א שטיק פון באסניען-הערצעגאווינא, כדי זיי זאלען האבען א פרייען וועג צום מעער און זאלען נישט ברויכען צו עקספּאָרטירען און צו אימפּאָרטיערען זייערע סחורות דורך עסטעררייך.

ס'איז ריכטיג, אז דורך אזא דירעקטער פערבינדונג וועלען די ביידע לענדער פיעל געוואונען אין ווירטהשאַפט-ליכער בעציעהונג. אָבער די שאלה איז מיט וועלכען רעכט זיי פערלאַנגען דאס פון עסטעררייך. באסניען-הערצעגאווינא האט זיי קיינמאל נישט געהערט און זיי האָבען דאַרויף קיין שום אַנשפּרוך נישט.

כדי די סערבישע פאָרדערונגען קלאָר צו מאכען, ברענגען מיר אין אונזער היינטיגער נומער א סקיצע פון א לאַנדקארטע, וועלכע שטעלט פאר די לאַגע פון די ביידע לענדער און פון באסניען-הערצעגאווינא. דאס שטיק לאַנד, וועלכעס איז דונקעל געשטרייפט, אט דאס פער-לאַנגען זיי, עסטעררייך זאָל זיי אבטרעטען.

לעת-עתה אָבער מעגען זיי דערווייל פערלאנגען.

מיר ברענגען אויך אין אונזער היינטיגער נומער א בילד. פארשטעלענדיג די סצענע, וואו קראנפּרינץ געאָרג האַלט א קריעגס-רעדע אים בעלגראדער אפיציערס-קאַסינא און די אָפיציערע שווערען איהם צו, מיט די נעצויגענע שווערדען, צו געהן אין מלחמה אריין.

וואס וויל סערביען: דאס שטיק לאנד, וואס איז מיט שווארצע שטריכען צווישען באסניען-הערצעגאווינא און סערביען-מאנטענעגרא.

דער עסטעררייכישער טהראנפאלגער (X) און זיין פאמיליע אין סט. מאריץ.

דער עסטעררייכישער טהראנפאלגער.

אויסלענדישע צייטונגען ברענגען אין דער לעצטער צייט אסך בעריכטע, אז דער געזונדהייטס-צושטאנד פון דעם עסטעררייכישען טהראנפאלגער, ערצהערצאג פראנץ פערדינאנד, איז נישט קיין גוטער און אז דער פרינץ וועט זיך מוזען צוריקציהען פון יעדער טהעטיגקייט.

ווי ס'ווערד אפיציעל בעריכטעט, זענען אלע דיזע נאכריכטען פאלש. דער ערצהערצאג האט מיט זיין פאמיליע געוויילט עטליכע וואכען אין דעם שווייצערישען ווינטער-קוראָרט סט. מאריץ, וואו ער האט שטאַרק נעפּלעגט דעם ווינטער-שפּאָרט און אין דיזע טעג א היים געקומען פאלשטענדיג געזונד.

שוין אויף דעם וועג, אין זאלצבורג, האבען איהם ערוואַרט עטליכע גענעראלע, מיט וועלכע דער ערצהערצאג האט אפגעהאלטען א וויכטיגע מיליטערישע בעראטהונג.

ערצהערצאג פראנץ פערדינאנד איבערנעמט תיכף, נאך זיין קומען קיין ווין, ווידער די לייטונג פון אלע וויכטיגע שטאאטס-אנגעלעגענהייטען, וועלכע ער האט ביז איצט געפיהרט. זיין געזונדהייטס-צושטאנד איז א פארצינגליכער.

אין אונזער היינטיגער נומער ברענגען מיר צוויי אינטערעסאנטע בילדער, פארשטעלענדיג דעם ערצהערצאג מיט זיין פאמיליע אויף א שפּאַציערגאנג אין סט. מאריץ, און דעם מאמענט, ווען דער פרינץ פארט ארויס פון דעם שווייצערישען קוראָרט צוריק א היים.

פון מאנטענעגרא.

דאס קליינע מאנטענעגרא שפּיעלט אין דער איצטיגער באלקאן-קריזע א גרויסע ראָלע. נישט אזוי וויל עס איז דורך זיין געאגראפישע לאגע שווער צוגענגליך און אפילו אזא גרויסע מיליטערישע מאכט ווי עסטערייך-אונגארן וועט האבען דאמיט א שווערען ביסען, ווען ס'זאל קומען צום קריעג; נאר אויך דאפאר, וואס די דאָרטיגע דינאסטיע איז א נאהענטער קרוב פיעל אייראָפּעאישער הערשער-פאמיליען, וועלכע וועלען דאס קליינע לאנד שיצען נאך מעגליכקייט...

דיזע טעג האבען סערבישע בלעטער פערעפענטליכט א בריעף פון דער איטאליענישען קעניגין העלענא א טאָכטער פון דעם מאנטענעגרינישען פירסט, צו איהר מוטער. אין וועלכען זי שרייבט, אז אויב די זעלבשטענדיקייט פון מאנטענעגרא זאל ווערען בעריהרט, וועט זי פערציכטען אויף דער קעניגסקרוין. דער בריעף איז אפילו געפעלשט. אבער אין אמת'ן ווערד די איטאליענישע פּאָליטיק שטאַרק דורך דער קעניגין בעאיינפלוסט און אין ערנסט-פאל מוז מען דאמיט רעכענען.

אים נעגענזאץ צו סערביען, וואו דער קעניג האלט זיך קוים אויף דעם שטוהל און ציטערט פאר זיין לעבען, איז דער פירסט ניקאלוס פון מאנטענעגרא ביי זיין פאלק שטאַרק בעליעבט, עבענזא די גאנצע קעניגליכע פאמיליע.

דער פירסט פערקעהרט דירעקט מיט זיין פאָלק. ער רעדט מיט די בויערן פריינדליך און לייטזעליג ווי מיט זיינס-גלייכען און יעדער מאנטענעגרינער בעט-אבט עס פאר דעם גרעסטען גליק, ווען ער קען זיין פירסט קושען די פוס.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א בילד, פארשטעלענדיג א סצענע, ווי די מאנטענעגרינישע בויערן בעגריסען זייער פירסט, איהם קישענדיג די פוס.

אט דאס פאטריארכאלישע פערהעלטניס צווישען פאלק און פירסט מאכט דאס קליינע מאנטענעגרא שטאַרק און די וועלט-פאליטיק מוז מיט איהם רעכנען.

אין מאנטענעגרא: מאנטענעגרינישע בויערן קישען דעם פירסט ניקאלוס די פיס.

אינטערשריעבען דעם אויסגלייך: דער נייע טירקישע מיניסטער דעם אייסערן, ריפאט פאשא.

א יאפאנישער פרינץ אין וויען.

זייט צוויי וואכען ווײלט דער יאפאנישער פרינץ קוניאזי קוני, א נאהענטער קרוב פון יאפאנישען קאיזער, אין וויען. דער צוועק פון דער [illegible] איז, צו שטודירען די מיליטערישע איינריכטונגען אין די אייראפעאישע לענדער. יאפאן וויל נעמליך אלע נייע נוצליכע איינריכטונגען ביים מיליטער-וועזען אין אייראפא קענען לערנען און נאך מעגליכקייט ביי זיך איינפיהרען.

דער פרינץ איז ערשיענען ביים קאיזער אויף א אודיענץ און דער קאיזער האט איהם געשענקט דעם סטעפאנס-ארדען.

פרינץ קוני איז זעהר קליין און ביים פעסט-מאהל, וועלכעס איז געווען אין דער האפבורג פאר זיין כבוד געגעבען, האט ער וועגען זיין קינדריש אויסזעהען ערוועקט אלגעמיינע אויפמערקזאמקייט. ער איז שוין אלט 36 יאהר.

דער פרינץ, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין היינטיגער נומער, איז שוין עטליכע מאל געווען אין אייראפא. עסטערייך בעזוכט ער אבער צום ערשטען מאל און אונזערע מיליטערישע איינריכטונגען זענען איהם זעהר געפעלען.

א יאפאנישער פרינץ אין וויען: פרינץ קוניאזי קוני.

אונטערגעשריעבען דעם אויסגלייך.

אין א גוטער מזלדיגער שעה איז אם לעצטען פרייטאג דער אויסגלייך צווישען דער טירקיי און עסטרייך-אונגארן אונטערגעשריעבען געווארען. די טירקיי אנערקענט אין איהם די אנעקסיאן פון באסניען-הערצעגאווינא דורך עסטרייך-אונגארן, דאפאר בעקומט זי 56 מיליאנען קראנען. די צושטימונג פון עסטרייך-אונגארן, דעם איינפוהרצאל אויף געוויסע סחורות צו העכערן און די אויסזיכט אויף אנדערע ווירטהשאפטליכע בעגינסטיגונגען. די עסטרייכישע פאסטאמטער אין דער טירקיי זאלען אויפגעלעזט ווערען אין דיעניגע ערטער, וואו סזענען נישט פאהאנען אויך פאסטאמטער פון אנדערע אייראפעאישע שטאאטען. דארט אבער, וואו עס עקזיסטירען אויך פאסט-אמטער פון אנדערע שטאאטען, ערקלערט זיך עסטרייך גרייט, זיינע פאסטאמטער אפצושאפען ווען אויך די אנדערע שטאאטען וועלען טהון דאסועלבע.

דער בויקאט אויף עסטרייכישע סחורות האט שוין אין גאנצען אויפגעהערט. עס שטעלט זיך ארויס, אז די טירקישע האנדעלס וועלט האט דורך איהם געליטען מעהר ווי עסטרייך און די טירקישע סוחרים בעאיילען זיך איצט, זייערע געשעפטס-פערבינדונגען מיט די עסטרייכישע סוחרים צו ערנייערען. די ענגלישע שפעקולאציעס, צו פערדרענגען דעם עסטרייכישען האנדעל פון דער טירקיי, זענען נישט געלונגען.

דער נייער טירקישער מיניסטער דעם אייסערן, דער ביזהעריגע באטשאפטער אין לאנדאן, ריפאט פאשא, וואס מיר ברענגען זיין בילד אין אונזער היינטיגער נומער, איז אויף זיין רייזע קיין קאנסטאנטינאפעל אבגעשטעטען אין וויען, וואו ער האט געפיהרט לענגערע אונטערהאנדלונגען מיט דעם מיניסטער באראן עהרענטהאל און איז אויך עמפפאנגען געווארען אין אודיענץ פונים קאיזער. דאס פערהעלטניס צווישען עסטרייך-אונגארן און דער טירקיי איז ווידער אזוי גוט ווי פריהער. דער אויסגלייך בעדייטעט א גרויסען ערפאלג פון דער עסטרייכיש-אונגארישער פאליטיק.

די לעצטע פוילישע „רעפובליק".

נישט ווייט פון קאנסטאנטינאפעל, ביים באספארוס, געפינט זיך דארפס-געמיינדע אדאמפאל, בעוואהנט פון לויטער פוילען, וואס שטאמען אב פון די פוילישע עמיגראנטען, וועלכע זענען דארטהין אין דער ערשטען העלפט פון 19-טען יאהרהונדערט אויסגעוואנדערט.

די געמיינדע איז יאהרענלאנג געשטאנען אונטער פראנצויזישען שוץ און ביי דעם פוילען פערוואלטונגס-סיסטעם אין דער טירקיי האט זיך קיינער וועגען איהר נישט געקומערט. זי האט נישט געצאהלט קיין שטייערן און איז געוועזען פריי פאר זיך ווי א זעלבשטענדיגע „רעפובליק".

נאך דעם דייטש-פראנצויזישען קריעג האט פראנקרייך א נידערגעלעגט דאס פראטעקטאראט איבער דעם דארף. נישט-וועלענדיג האבען צו טהון מיט פרעמדע אנגעלעגענהייטען. די טירקיי האט די געמיינדע געוואלט צונעהמען, אבער די בעוואהנער האבען זיך געווענדעט צו דער עסטרייכישען רעגירונג, ווי זאל איבערנעהמען דאס פראטעקטאראט איבער זיי. די אונטערהאנדלונג האבען זיך געשלעפט און געשלעפט, ביז מען האט פון ביידע צדדים אין דער גאנצער מעשה פערגעסען. די „רעפובליק" איז ווייטער געבליעבען „רעפובליק".

איצט, ווען ס'איז אין דער טירקיי ווידער איינגעפיהרט געווארען די קאנסטיטוציע און מען האט אויסגעשריעבען די וואהלען צום פארלאמענט, האט זיך די טירקישע פערוואלטונג דערמאנט אין אדאמפאל און די געמיינדע צוגעשטעפעט צו א וואהלבעצירק.

די בעוואהנער האבען צוואר ערקלערט, אז זיי שטעהען אונטער עסטרייכישען שוץ און געהערען גאר נישט צו דער טירקיי. אבער ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, אז עסטרייך האט פאקטיש דאס פראטעקטאראט איבער זיי נישט איבערגענומען, און איבערדעם איז די ביזהעריגע פוילישע „רעפובליק" געווארען א נעוועהנליכע טירקישע דארפסגעמיינדע, אין וועלכער עס וועלען שוין הערשען די טירקישע געזעצע.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א בילד פון דער געמיינדע אדאמפאל, פון דער לעצטען פוילישען רעפובליק וועלכע איז איצט בטל געווארען.

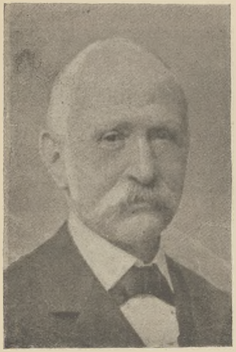

יוליאוס ריטער פון גאמפערץ.

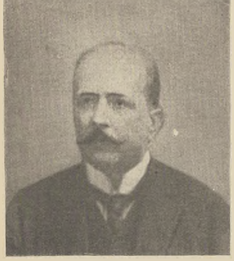

די קריזע אים גאליציאנער לאנדסמאן-מיניסטעריום: דער קאנדידאט פאר דיעזען מיניסטעריום דר. דולעמבא.

דעם שאח'ס ברודער געפאנגען: פרינץ שוא עס סולטאנאה, וועלבען די פערסישע רעוואלוציאנערע האבען געפאנגען.

דוד שפירא, דער בעפרייער פון פראג

היסטארישער ראמאן אויס דער צייט פונ'ם דרייסיגיעהריגען קריעג

בעארבייטעט נאך א. ע בראכפעגעל

(זיעבטע פארטזעצונג *).

עלפטעס קאפיטעל.

די שוועדען האבען נאך עטליכע מאל געפרובט, די שטיין־בריק אנצוגרייפען און צו בעשיעסען, אבער זייערע בעמיהונגען האבען זיך געוויזען נוצלאז. דער ברעג פון דער קליין־זייט איז געוועזען ניעדריגער פון דעם ברעג אויף דער אלט־שטאדט, און איבערדעם האבען די שוועדען געשאסען ענטוועדער צו ניעדריג, און די קוגעלן זענען געפאלען אין וואסער אריין, אדער צו הויך און דעמולט האבען די קוגעלן קוים בעשעדיגט עטליכע דעכער פון די הייזער אויף דעם צווייטען ברעג.

עס איז פאר זיי קיין אנדערער וועג נישט געבליבען, נאר די בריק אבצורוימען און צו שטורמען. זיי האבען זיך רעסוועגען גענומען דאצו, צוערשט אוועקצוראמען די הונדערטע שוועדישע לייכען, וועלכע זענען געלעגען פאר דער בריק און האבען אים גאנצען פערשטעלט דעם וועג צו איהר.

דאס איז געשעהען נאך עטליכע טעג, כדי די יודישע קעמפפער זאלען דערווייל ווערען מיער און די בריק נישט אזוי שטרענג בעוואכען.

דוד שפירא האט אבער געזעהען, וואס ס'געהט פאר. טאג ווי נאכט איז ער געשטאנען אויף דער וואך, די בריק איז יעדע נאכט געוועזען בעלייכטעט מיט פאקעלן און די שוועדישע אבטהיילונגען, וועלכע האבען געארבייטעט ביי דער בריק, זענען בעשאסען געווארען.

דאס אלעס האט נאר א ביסעל פערצעגערט זייער ארבייט, אבער נישט אים גאנצען געשטערט. נאך עטליכע טעג האט דוד שפירא געמוזט מודה זיין, או ס'איז די שוועדען די אבריינינונג פון דער בריק געלונגען און אז מען דארף יעדען טאג רעכענען מיט א נייעם אנגריף אויף דער בריק.

דער שרעקליכער אויגענבליק, אין וועלכעם דער פורכטבארע קאמפף האט זיך ערנייערט, איז געקומען. אם 1 אויגוסט, אין מיטען העלען טאג, איז די שוועדישע אינפאנטעריע מיט איהרע לאנגע שפיזען אויסגעריקט אויף דער בריק געגען די „שפאנישע רייטער" און די יודישע קעמפפער. ס'איז געוועזען א פורכטבארער קאמפף, מאן געגען מאן האט געקעמפפט! די שוועדען האבען זיך געשלאגען מיט שרעקליכען צארן און כעס וועגען זייערע ביזהעריגע ניעדערלאגען. די יודען האבען זיך פערטהיידיגט ווי פערצווייפעלטע אין דעם פולען בעוואוסטזיין, אז פון זיי הענגט אב די פרייהייט פון דער שטאדט פראג.

אויבען אויף דעם טהורם איז געשטאנען דער אלטער רב, ר' שמעון שפירא, בעטענדיג צו גאט, ער זאל שיצען און שטארקען זיינע קעמפפענדע ברידער; אונטען האט דוד שפירא מיט זיין גאנצען מוטה אנגעאייפערט זיינע יודישע זאלדאטען; פון דעם קאסטעל פונ'ם קרייצהערען־קאנווענט האבען קאנאנען כסדר בעשאסען די שוועדישע אבטהיילונגען — אבער דאס אלעס האט נישט אויסגערייכט. די ווילדע שוועדען צו פערטרייבען; הונדערטע פון זיי האבען בעדעקט אלס לייכען דעם קאמפף־פלאץ, אבער טויזענדע פרישע זאלדאטען זענען זיי נאכגעריקט און נאך א קאמפף פון עטליכע שעה איז עס זיי געלונגען, די ערשטע „שפאנישע רייטער" צו עררייכען און די יודישע קעמפפער צוריקצודרענגען.

גענעראל קעניגסמארק, וועלכער האט זיך שוין פון זיינע פערוואונדונגען ווידער ערהאלט און אליין דעם קאמפף קאמאנדירט, בעפעהלט איצט, די שפאנישע רייטער פון דער בריק אראבצוּוואַרפען אין וואסער אריין און זיך אזוי־ארום צו שאפען א פרייען וועג איבער דער בריק...

די יודען קענען דאס נישט שטערען. 400 פון זיי ליעגען שוין טויט, נאך מעהר פערוואונדעט און אונפעהיג צום קאמפף. ביסלעכווייז וויכען זיי צוריק ביז צום אלט־שטעדטער טהויער און די שוועדען דרענגען זיי נאך...

שוין דאכט זיך, אז די בריק איז פערלוירען און מיט איהר אויך די שטאדט. שוין הייבען די שוועדען אן צו טריאומפירען און זיך צו פרייען איבער זייער גלענצענדען זיעג. אבער אין דער מינוט עפענט זיך דאס ברייטע טהויער פון דעם אלטשטעדטער טהורם און גראף קאלאראדא מיט גענעראל קינסקי שטירמען ארויס, הינטער זיי די קרייצהערען פונ'ם שטערנארדען און די פראגער שטודענטען, ווי אויך די שטאדט־מיליץ אונטער דעם קאמאנדא פון גענעראל טשערנין. בעוואפענט שטירצען זיי זיך מיט שטורם אויף דעם פיינד.

די יודען זעהענדיג, אז זיי האבען בעקומען הילף, געוואונען פרישען מוטה און נעהמען ווידער אויף דעם קאמפף. די שוועדען וויכען צוריק, שריט אויף שריט, ביז זיי ווערען געצוואונגען, די גאנצע בריק צו רוימען, איבערלאזענדיג אויף איהר פרישע הונדערטער טויטע...

נאך א שווערען קאמפף, נאך א שרעקליכען בלוטפערגיסען איז פראג ווידער געראטעט! אבער דוד שפירא דערקענט, אז מיט דער צייט וועט עס אליך מעהר שווערער ווערען, די צאהלרייכען, גוט בעוואפענטען שוועדען אין אפענעם קאמפף צו בעזיעגען... ער האט איבערדעם אויסגעקלערט א נייעם פערטהיידיגונגס־פלאן.

קוים האבען די שוועדען די בריק געריימט, בעפעהלט ער צוזאמענצוטראגען אויף דער בריק ציעגעל, שטיינער, באלקען, צעבראכענע שויבען, טעפ און אלערליי מעטאל־געשיר און באלד ארבייטען שוין טויזענדער מענשען דאביי, אויף דער בריק אויפצושטעלען הויכע, ברייטע באריקאדען, וועלכע וועלען פערשטעלען די שוועדען דעם וועג.

זעכס אזעלכע באריקאדען האט מען נאך אין דעמזעלבען טאג אויף דער בריק צוזאמענגעשטעלט און דערנאך זענען די יודישע און די קריסטליכע שטרייטער אבגעריקט דורך דעם אלט־שטעדטער טהויער, זיך א ביסעל אויסצורוהען נאך דער שווערער ארבייט.

לאנג האבען זיי נישט געקענט רוהען. נאך קוים דריי טעג האבען די שוועדען ווידער אויפגענומען דעם קאמפף. גענעראל קעניגסמארק האט בעפוהלען, די שוועדען זאלען די בריק פון ביידע זייטען בעשיעסען און אונמעגליך מאכען די יודען און די שטודענטען, אויף איהר ארויפצוקומען. דערווייל זאלען שוועדישע אבטהיילונגען ביסלעכווייז אוועקרוימען די באריקאדען און ווידער פריי מאכען דעם וועג איבער דער בריק.

די באריקאדען, וועלכע דוד שפירא האט אויפגעשטעלט צום שוץ פון דער בריק, האבען זיך איצט ארויסגעוויזען אלס שוץ פאר די שוועדען. זיי זענען נעמליך דורך דיזעלבע געוועזען געשיצט פאר אנגריפע דורך די יודען, און אבריימענדיג איין באריקאדע נאך דער אנדערע, האבען זיי אויף דער בריק ארויפגעפיהרט זייערע קאנאנען און זיך אנגעגרייט צום ענטשיידונגס־קאמפף, ווען די בריק וועט אים גאנצען זיין פריי.

גענעראל קעניגסמארק האט אבער צוגלייך בעפוהלען, מען זאל זעהר פארזיכטיג זיין ביים בעשיעסען פון דער בריק, זי איז דאך דער איינציגע וועג, וואס פיהרט קיין פראג. און אויב זי זאל ווערען צערשטערט, וועט איהם דאך איבערהויפט פערשפארט זיין דער וועג דארטהין.

דוד שפירא האט באלד דערקענט קעניגסמארק'ס פלאן, איהם איז אבער נישט אזויפיעל געלעגען דאראן, די בריק צו ערהאלטען, ווייל די שוועדען ארויסצוטרייבען פון דער קליין־זייט האט ער זיך יעדענפאלס געפיהלט צו שוואך און אויב עס וועט געלינגען, די שטאדט צו בעפרייען, וועט מען שוין דעמולט קענען די בריק ווידער צורעכט מאכען. איבערדעם האט ער אנגעהויבען צו מאכען פארבערייטונגען, די בריק צו צערשטערען.

דעם ברעג ביי ביידע זייטען פון דער בריק, ווי אויך דאס קאסטעל פון די קרייצהערען האט ער בעזעצט מיט קאנאנען, וועלכע האבען אהן אויפהער בעשאסען די בריק.

דריי פולע וואכען האט עס געדויערט ביז די שוועדען האבען מיט גרויסע פערלוסטע אבגעריימט די בריק פון די באריקאדען און ארויפגעפיהרט אויף איהר זייערע קאנאנען. איצט האט זיך אנגעהויבען א פורכטבארער ארטילעריע־קאמפף. די שוועדישע קאנאנען האבען באמבארדירט דעם אלטשטעדטער טהורם און דאס קאסטעל, די קאנאנען פון ביידע זייטען פון דער בריק און פונ'ם קאסטעל האבען ווידער באמבארדירט די בריק. — אבער די בריק איז געוועזען צו שטארק געבויט און האט נישט געוואלט איינברעכען. אויך דער טהורם איז געוועזען שטארק און די שוועדישע האבען איהם נישט פיעל געשאדט. דאס עטליכע טעג דויערנדע באמבארדעמענט איז געוועזען נוצלאז.

דעמולט ענטשליעסט זיך גענעראל קעניגסמארק צום לעצטען ענטשיידענדען שריט. ער וויל דעם טהורם ערשטורמען מיט געוואלט. זיין אינפאנטעריע זאל אים לויפשריט שטירמען, אונטערשטיצט דורך גראנאטען, פעטארדען, בראנדראקעטען פון דער ארטילעריע און שעניע.

צוגלייך אבער האט ער געבעטען דעם שוועדישען גענעראל וויטטענבערג, וועלכער איז געשטאנען אין שלעזיען, ער זאל צורוקען ביז קיין פראג און די שטאדט אנגרייפען פון דער מזרח־זייט. די פראגער שטרייט־קרעפטע, וועלכע זענען ביז איצט געוועזען פעראייניגט ביי דער בריק, וועלען זיך מוזען טהיילען אויף צוויי טהייל און די שטאדט פון ביידע זייטען פערטהיידיגען. דעמולט וועט איהם זיין גרינגער, די שטאדט צו עראבערן.

גענעראל קעניגסמארק איז עס שטארק געוועזען דאראן געלעגען, פראג צו עראבערן. די פערטהיידיגונג פון דער שטאדט האט אין דער גאנצען וועלט ערוועקט אויפזעהען און ביי די פריעדענס־פערהאנדלונגען, וועלכע זענען געפיהרט געווארען אין מינסטער, איז די פאזיציאן פון דעם קייזער דאדורך שטארקער געווארען. קעניגסמארק'ס עהרע און רוהם, זיין גאנצע עקסיסטענץ זענען געוועזען אבהענגיג דאפון, אויב עס וועט איהם געלינגען, פראג צו עראבערן. ס'וואלט פאר איהם געוועזען די גרעסטע בושה, צו ערליידען א ניעדערלאגע אים קאמפף געגען א פראסטען יוד... און איבערדעם האט ער זיך אנגעשטרענגט מיט אלע כחות, די שטאדט וואס שנעלער צו בעזיעגען.

כדי דעם מוטה פון זיינע זאלדאטען צו שטארקען האט ער זיי צוגעזאגט, אז אויב זיי וועלען די יודען בעזיעגען, וועט ער זיי לאזען פרייע האנד צו רויבען און צו פלינדערן די גאנצע שטאדט איבערהויפט דאס יודען־פיערטעל ווי ווייט זייער הארץ וועט גליסטען.

גראף קאלאראדא און די קייזערליכע גענעראלען, זעהענדיג קעניגסמארק'ס פארבערייטונגען צום קאמפף און ערקענענדיג, ווי שוואך זיי אליין זענען, האבען ביסלעכווייז אים גאנצען פערלוירען דעם מוטה. אבער דוד שפירא האט זיי כסדר פערזיכערט, אז אויב זיי האבען צו איהם פערטרויען און ווילען איהם ווייטער איבערגעבען דאס קאמאנדא ביי דער בריק און ביים טהויער, די קריסטליכע בירגער און די שטודענטען אבער האלטען

*) נייע אבאנענטען ערהאלטען די פריהעריגע פארטזעצונגען אויף פערלאנגען גראטיס צוגעשיקט.

נײַט אין די נעבענגאסען. רעמילט וועט ער ווי א ווירקליכער אָקסען־סוחר אויספֿיהרען די שווערען א אָקסען־טאַנץ, און ווערכען זיי וועלען נערענקען ווי לאַנג זיי וועלען לעבען. ער פֿערלאַנגט בלויז מען זאל איהם חיץ פֿון זיינע יודישע זאָלדאַטען איבערגעבען עטליכע הונדערט טיכטיגע אַ־בײַטער מיט העק און שטאַם־אײַזענס, עטליכע צענטנער פּולווער און אַ לאַנגען מינען־זאַק.

דער שטאַטהאַלטער האָט זײַן וואונש ערפֿילט. ערשטענס האָט ער צו איהם געהאַט דאָס גרעסטע פֿערטרויען. צווייטענס וואלט מיט דעם פֿאַל פֿון דער שטיין־בריק די גאַנצע שטאָדט פֿערלוירען געגאַנגען און איצט קען מען שוין אַנווענדען יעדעס מיטעל, די שטאָדט צו ראַטען.

דעם ווירקליכען פּלאַן דוד שפּירא'ס אין אַלע איינצעלהייטען האָט בלויז דער שטאַטהאַלטער גראַף קאַלאָ־אַראַ געקענט. חאָטשי ער איז געווען מסופק, אויב דער פּלאַן וועט געלינגען, איז ער דאָך געווען איינשטימיג מיט איהם, ווייל קיין אַנדערע עצה איז דאָך נישט געווען פֿאַרהאַנען.

אַם 25 אויגוסט האָט דוד שפּירא געזעהען, ווי די שוועדען גרייטען זיך אָן צום אַנגריף. די בריק איז שוין געווען אים גאַנצען אָבגעריימט פֿון אַלע באַריקאַדען און די שוועדען האָבען זיך אויף איהר געקענט פֿרײַ בעוועגען. אין דיזער נאַכט האָט דוד שפּירא אַלעס אָנגעגרייט צום קאַמפּף. אויף דעם אַלט־שטעדטער טהורם האָבען געברענט גרויסע אייזערנע פֿייער־בעקען, בעלײַכטענדיג דעם גאַנצען פּלאַץ און דוד שפּירא האָט פֿונ'ם טהורם אויס, נעבען זײַן פֿאַטער, בעפֿעהליגט די אַרבייטען און ערוואַרטעט דעם אויגענבליק צום קאַמפּף.

די גאַנצע נאַכט האָבען די פֿאַרבערייטונגען געדויערט. קעניגסמאַרק האָט געהייסען אַראָבפֿיהרען אַלע קאַנאָנען פֿון דער בריק און זי מאַכען פֿרײַ פֿון אַלע הינדערנישע. דוד שפּירא זעהט דאָס אַלעס צו און קלערט בײַ זיך: „איצט איז קעניגסמאַרק פּלאַן קלאָר. ער וויל דעם טהורם שטירמען מיט געוואַלט... דאָס איז טאַקי זעהר גוט... ער טהוט דאָס, וואָס איך ערוואַרט פֿון איהם"...

נעגען זעקס אַ זייגער אין דער פֿריה לאָזט געגעראַל קעניגסמאַרק געבען דאָס סיגנאַל צום שטורם. און אָבטהײַלונגען צו 25 מאַן בריי מיט אויפגעשטעלטע שפּיזען, קאָמאַנדירט פֿון אָפֿיציערע און בעגלייטעט פֿון ביקסען־שיעסער, שטירמט די אינפֿאַנטעריע איבער דער בריק...

קוים קומען זיי ביז אין דער מיט פֿון דער בריק, עפֿענען זיך פּלוצים די ברייטע טהירען פֿון דעם אַלט־שטעדטער טהורם און פֿון אינעווייניג הערט זיך אַ ברומען און ברוקען ווי פֿון ווילדע חיות...

די שוועדען בלײַבען אַ מינוט ערשטוינט שטעהען... עפּיס האָבען זיי מורא בעקומען פֿאַר אַ פֿרישער שפּעקולאַציע. די אָפֿיציערע אָבער, בעגייסטערט און פֿאַנאַטיזירט, שרייען מיט'ן גאַנצען כח: „פֿאָרווערטס, זאָלדאַטען, גרייפֿט צו! מאַרשירט אַריין אין טהורם! איהר זעהט דאָך, אַז די טהיער'ן זענען אָפֿען! איצט איז די צײַט, נקמה צו נעהמען בײַ די פֿערפֿלוכטע יודען!"

די זאָלדאַטען מאַרשירען ווייטער אים אייל־שריט. אָבער ווען זיי קומען ביז נעבען טהורם, שטורצט זיך פּלוצים אַרויס אַ גרויסען הויפֿען אָקסען אויס דעם טהויער. יעדער פֿון זיי האָט אָנגעבונדען אַ רויט שטיק שמאַטע פֿאַר די אויגען. קוים דערזעהען די אָקסען, וועלכע זענען ביז איצט געשטאַנען אין א פֿינסטער־ער קאַמער, דאָס רויטע טוך פֿאַר די אויגען, ווערען זיי ווילד ווי די בעסטיען. נישט זעהענדיג פֿאַר זיך קיין אַנדערען וועג, אינטער־געטריעבען פֿון הינטען, שטירצען זיי זיך אין אַ ווילד יאָגען און דרענגען אויף דער בריק, דירעקט צו די שוועדישע זאָלדאַטען. דוד שפּירא האָט בעפֿוילען, בײַ נאַכט די אָקסען אונטער די שוואַנץ אונטער־צובינדען שוואַם און עס אָנצוצינדען אין דעם מאָמענט, ווען מען לאָזט זיי אַ־ויס. און די אָקסען זענען נישט אַזוי דורך דער רויטען שמאַטע פֿאַר די אויגען, ווי דורך דעם שמערץ בײַם שוואַנץ ווי משוגע געלאָפֿען. דאָס טהויער פֿון דעם טהורם איז ווידער געשלאָסען געוואָרען, נאָכדעם ווי דער לעצטער אָקס איז אַרויס און די אָקסען האָבען שוין נישט געקענט צוריק...

אַ פֿורכטבאַרער, שרעקליכער קאַמפּף האָט זיך ענטוויקעלט אויף דער שמאָלער בריק. די שוועדען האָבען נישט געקענט צוריק, ווייל הינטער זיי זענען נאָכגעריקט ווײַטערע אָבטהײַלונגען, וואָס האָבען נישט געוואוסט, וואָס ס'טהוט זיך פֿון פֿאָרענט. די ווילדע אָקסען האָבען צעטרעטען און צערפֿליישט די שוועדען, יעדע וואונדע, וואָס מען האָט זיי געמאַכט, האָט זיי נאָך מעהר געריצט און פֿערווילדעט. די ערשטע רייהען פֿון די שוועדען שטופּען זיך צוריק, די הינטערשטע רייהען דרענגען זיך פֿאָר. מענשען ווער'ן צעטרעטען און דערשטיקט, דער־שטאָכען און דערשאָסען — עס איז אַ שרעקליכער ווירוואַרר... קיינער ווייסט נישט, וואָס ס'איז געשעהען!...

נאָך קוים אַ האַלבע שעה האָבען די אָקסען צו־ריקגעדרענגט די שוועדען ביז אויף דער אַנדער־ער זייט פֿון דער בריק. שנעל אײַלען זיך די יודען נאָך און בויע'ן אין דעם מיטעלסטען בריקען־באָגען גרויסע לעכער, וועלכע מען פֿילט אָן מיט פּולווער. נאָך ווייסען נישט די שוועדען וואָס צו טהון, און שוין רופֿט דוד שפּירא זיינע יודען צוריק און לאָזט דעם לאַנגען מינען־זאַק אַנ־צינדען. דאָס פֿייער ב־ענט שנעל און באַלד דערגרייכט עס די לעכער מיט'ן פּולווער. עס הער־ט זיך אַ פֿורכט־באַרער קראַך. די גאַנצע שטאָ־ט ווערד דערציטערט. ס'זעהט אויס ווי א ש־עקליך ערדציטערניש... דער מיטעלסטער בויגען פֿון דער בריק שט־רצט צוזאַמען און צערפֿאַלט זיך אין וואַסער אַ־יין...

צווישען די שוועדען און די יודען איז די בריק אויף אַ שטרעקע פֿון עטליכע צוואַנציג מעטער צער־שטערט... איצט איז דער וועג פֿאַר די שוועדען אָב־געשפּערט...

יובעלנד, ענטציקט אײַלען גראַף קאַלאָ־אַראַ און די געגעראַלע טשערנין און קינסקי צו דוד שפּירא, איהם גראַטולירען צו זײַן גרויסען זיעג. פֿון אַלע זײַטען לויפֿט זיך צונויף דאָס פֿאַלק, די שטודענטען, אַדעלינע, קרייצהערען, בירגער, בעוואונדערנדיג שפּירא'ס העלדענטהאַט.

— א מייסטערשטיק, מײַן ליעבער פֿריינד! — רופֿט דער שטאַטהאַלטער, דריקענדיג דוד שפּירא בײַדע הענד — א גראָסאַרטיגער זיעג! פֿראַג איז גערעטעט; איצט בריכען מיר פֿאַר די שוועדען נישט מעהר מורא צו האָבען!

— געדענקט, העדר שטאַטהאַלטער — זאָגט דוד שפּירא — איך האָב אייך שוין דערמילט, ווען איך האָב געוואָלט ברענגען די אָקסען אין שטאָדט אַריין, געזאָגט, אַז די אָקסען וועלען דיענען פֿאַר דער פֿערטהיידיגונג פֿון דער שטאָ־ט בעסער ווי מענשען! טויזענדע מענשען וואָלטען דאָ נישט געקענט צושטאַנד־ברענגען, וואָס הונדערט ווילדע, משוגענע אָקסען! איך האָב דאָס אין פֿראַנקרייך געלערנט, ווי מען מאַכט ווילד די אָקסען און איצט איז עס מיר צונוץ געקומען! פֿראַג איז גערעטעט.

(פֿאָרטזעצונג קומט).

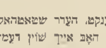

„קנאה".

(סקיצע).

שווערע געדיכטע וואָלקען זענען פֿערשפּרייט איבער'ן גאַנצען הימעל, וועלכער זעהט אויס ווי אַ ים פֿון צולאָזטען בליי. א געדיכטער רעגען גיעסט אונאויפֿהערליך.

אויף די שוועל פֿון ר' יודעל דעם תבואה סוחר, שטעהט משה טרעגער און קוקט מיט א טרויריגען בליק אויף'ן רעגען, וואָס גיעסט אַזוי אונערבאַרמליך, און אַ ים מיט געדאַנקען וועקען זיך אין זײַן קאָפּ.

— שוין דאָנערשטאָג, טראַכט ער, און איך האָב נאָך נישט פֿערדיענט אויף שבת, דער רעגען וויל נאָר נישט אויפֿהערען, אַ גאַנצע וואָך נאָר עס רעגענט... ווען ס'איז שעהן אין דרויסען, איז היינט וויאַסנע, קומט מען אַריין פֿון די דערפֿער קויפֿען תבואה, קען מען חאָטש עפּיס פֿערדיענען, און אַזוי? ווער וועט עס קומען אין אַזאַ נאַס רעגען? אוי — אוי — זיפֿצט ער שטיל — וואָס טהוט מען? אָט איז באַלד 2 דער זייגער, מײַן ווייב וועט קומען רעדען אויף שבת...

וואָס־שע וועל איך איהר זאָגען? אַז כ'האָב נישט... איז דאָס אַ תירוץ? מען דאַרף דאָך מעהל אויף ברויט, ס'איז דאָך דאָנערשטאָג, און כאָטש אַ שטיקעל פֿלייש אויף שבת... און דאָ האָב איך נישט א פּרוטה...

אַזוי טראַכט משה טרעגער, און אַ וואָלקען פֿון טרויער פֿערשפּרייט זיך אויף זײַן פּנים...

שאַ — אָט הערט זיך אַ געקלאַפּערײַ פֿון רעדער. א וואָגען פֿאָהרט ענטגעגען. אַ פֿרעהליכער שטראַהל בעווײַזט זיך אויף משה'ס טרויריגען פּנים. אפֿשר פֿאָהרט מען נאָך תבואה?.. און אַז ס'קומט איין וואָגען קומט שוין דער צווייטער אויך..

אָבער ער האָט אומזיסט געהאָפֿט. דער וואָגען לויפֿט דורך האַסטיג די שטאָדט, און בלייבט נישט שטעהן...

משה פֿערטראַכט זיך ווידער אויף'ן רעגען, און מיט כעס בורטשעט ער אין זײַן פֿערשטויבטע באָרד אַריין: „עס וויל גאָר נישט אויפֿהער'ן גיעסען... אַ מבול!.. א שווערער טיעפֿער זיפֿץ רייסט זיך אַרויס פֿון זײַן ברייטע טרענערישע ברוסט.

— משה! — רופֿט איהם ר' יודיל פֿון געוועלב אַרויס. אַזוי ווי פֿון אַ שווערען שלאָף חאַפּט ער זיך אויף און דרעהט זיך מיט'ן פּנים אין געוועלב אַריין.

— וואָס ווילט איהר? פֿרעגט ער.

— איך בעט דיך משה, נעהם די פֿאַר זעקלעך תבואה וואָס ליגען דאָ לעבען געוועלב, און טראָג זיי אין סקלאַד אַריין, זיי זאַווערען, מען קען די טיהר נישט [illegible]...

משה נעהמט פֿון זיך אַראָב דעם שטריק, וואָס ער טראָגט אַרום גענאַרטעלט, און נעהמט זיך אויפֿשטעלען אַ זעקעל תבואה צום טראָגען, און דאַבײַ רעדט ער מיט אַן'אײַנגעהאַלטענעם טרויריגען קול:

— זענט איהר עפּי'ס אַ מבין אויפ'ן רעגען, עס וויל גאָר נישט אויפֿהער'ן גיעסען, שוין 3 טאָג ווי כ'האָב קיין גרייצער נישט פֿערדיענט, און היינט איז שוין דאָנערשטאָג, מ'דאַרף אויף שבת... ס'נעהמט גאָר קיין סוף נישט צום רעגען...

די לעצטע ווערטער זאָגט ער שוין מיט אַ קרעכצידיגען טאָן, ווייל ער האָט שוין דאָס זעקעל אויף די פּלייצעס.

ווען ער איז פֿאַרטיג געוואָרען מיט די אַרבייט האָט ער זיך שוין אויף די שוועל נישט געשטעלט, נאָר ער איז געבליבען שטעהן אין געוועלב קעגענאיבער ר' יודילי, און מיט א שטאַרקען געפֿיהל פֿון קנאה האָט ער זיך פֿערקוקט, ווי ר' יודילי ציהלט געלד...

אָט זעהט ער ווי ר' יודילי נעהמט אַרויס אַ פּעקעל פּאַפּיערען געלד, און ציהלט, ציהלט און ס'דאַכט זיך איהם, אַז ער וועט אַזוי אײַביג ציהלען, קיינמאָל נישט אויפֿהערען... ס'האָט אָבער דאָך גענומען א סוף, דאָס פּאַפּיערען געלד האָט ר' יודילי א וועק געלייגט אין א זײַט, און האָט זיך גענומען ציהלען זילבערנעלע, בײַ יעדען קליינג פֿינ'ם זילבער האָט זיך משה'ס האַרץ א וואָרף געטוהן...

— אַזוי — טראַכט ער — איז בײַ די נגידים, זיי דאַרפֿען נאָר נישט זאָרגען ווי מען נעהמט אויף שבת. געלד האָבען זיי געגוג... און ווידער רײַסט זיך אַרויס א שווער־ער זיפֿץ פֿון משה'ס ברוסט.

אין געוועלב קומט אַרײַן ר' יודילס קעכין, און זי זאָגט מיט א בעפֿעהלענדען טאָן: בעל בית! גיט געלד. מען דאַרף בעצאָהלען די פֿיש.

— ווי פֿיעל געלד? — פֿרעגט ר' יודילי מיט אַ שטיל קול.

— אַ גולדען — ענטפֿערט די קעכין מיט אײַלעניש— נאַ גיט שוין, גיט שוין, ס'איז נישט דאָ קיין צײַט צו שטעהן, ערב שבת...

ר׳ יודילי גיט איהר דעם גולדען, און די קעכין נעהט אוועק.

— א גולדען אויף פיש דארפען זיי. טראכט ביי זיך משה טרעגער — א גאנצען גולדען אויף פיש און איך וואלט דאס געגוג נעהאט פאר א גאנצע וואך אויף ברויט! — ער צוויפעלט זיך שווער, און שטעלט זיך ווידער אויף די שוועל פונם געוועלב.

אונגעהייער טרויריג זעהט פאר איהם אויס דאס גאנצע שטעדט׳ל, און דאס איינטעניגע געקלאפעריי פונ׳ם רעגען מאכט אויפציטער׳ען זיין גאנצע נשמה... איהם דאכט זיך, אז ס׳וועט אזוי אייביג רעגענען... מיט א טיעף טרויריגען בליק פערקוקט ער זיך אויף די וואסער־לוזשעס, וואס נעהען אין די רינשטאקס...

— משה! — הערט ער פלוצים זיין ווייב׳ס קול— כ׳האב דיר געברענגט וואַרמעס.

א פערציטערטער האפט ער זיך אויף פון די טרויריגע געדאנקען, און דערזעהט. אז חנה זיין ווייב שטעהט לעבען איהם, מיט א טעפיל אין האנד. ער קוקט אויף איהר מיט א מאָדנע בליק.

— וואס האסטו דיך פערקוקט אויף מיר ווי א גולם? — פרעגט זי איהם פערוואונדערט — וואס איז? דו קענסט מיך נישט? נעהם און עס, ס׳וועט קאלט ווערען.

— וואס האסטו׳ס דא? — פרעגט משה מיט א שטילען טאן.

— וואס הייסט וואס? אביסעל ציבקאלעך מיט בעבלעך.

— אלע טאג דאסזעלבע, כ׳האב דאך ערשט נעכטען דאס געגעסען.

— וואס דען זאל איך דיר קאכען? א געפראָטענס? האסט מיר די וואך א סך געלד געגעבען? דאס האב איך אויך געבאָרגט. דו מיינסט מען וועט דיר אזוי פיעל באָרגען? אט האט מיר שוין די קרעמער׳ן היינט געוערט געלד.

— וואס זאל איך טהון? — ענטפערט משה מיט אונטערטעניגקייט — אז כ׳פערדיען נישט. דער רעגען וויל נאר נישט אויפהערען...

— דאס איז נישט קיין תירוץ, מען דארף עסען, יא. און אויף שבת האסטו שוין? ס׳איז דאך שוין דאנערשטאָג פאַרנאַכט.

— ניין, כ׳האב נישט פערדיענט היינט א גראשין, דו זעהסט דאך דעם רעגען...

— וואס׳זשע וועט זיין? מען מוז דאך באקען ברויט. און האטש 2 חלות אויף שבת!

— משה בלייבט שטעהן א ווײַלע פערקלעהט, פון געוועלב הערט זיך דאס קלינגען פון זילבער געלד...

— ווייסטו וואס חנה — פאלט איהם איין א בעדאנק — איך וועל בעטען ר׳ יודיל, ער זאל מיר לייהען 2 ריינדיש.

— אט כאפט ער, און לייהט דיר. וואס איז? אזא בטוחה ביזטו עס ביי איהם?

— כ׳וועל פריווען, ער האט מיר שוין א פאר מאל געליהען.

ער געהט אריין אין געוועלב, און מיט א שטילען טאן בעט ער ר׳ יודלען, ער זאל איהם לייהען 2 ריינדיש.

ר׳ יודעלי האט איהם די 2 ריינדיש געגעבען, און ער, מיט א צופריעדענע מיענע ווענדעט זיך צו חנה, און זאגט:

— נא חנה, האסטו געלד, און מאך א שבת אזוי ווי סיקעהרצוזיין, פיש זאל אויך נישט פעהלען, דו הערסט?

חנה האט דאס געלד צוגענומען, און איז אהיים געגאנגען.

משה, מיט א פערגעניגען וואס ער האט פון זיך אזא שווערען עול, „ווי מען נעהמט אויף שבת״, אראב געוואָרפען, נעהמט זיך דאס טעפיל ציבקאלעך מיט בעבלעך, און געהט אין סקלאד אריין דארט עסען.

— — — — — — — — —

ר׳ יודעלי זיצט נאך אליין ביים טישעל און צעהלט דאס געלד. שוין אפשר צום 3־טען מאל. און א וואלקען פון טרויער איז אויסגעגאָסען אויף זיין פנים.

— וואס וועט זיין דער סוף? — טראכט ער — דער רעגען וויל נישט אויפהערען, פאר תבואה לייזט מען נישט. און דא קומען אן וועקסלען... צאהלונגען... ס׳וועט נישט זיין צו דעקען, וואס וועל איך טהון. וואס? צוויפעלט ער זיך שווער, ער לייגט צוריק דאס געלד אין טישעל, און מיט א טרויריגען בליק, פערקוקט ער זיך אויפ׳ן פערכמארעטען דרויסען.

— כ׳האב מיך נאך פערזאָרגט מיט אזויפיעל תבואה, — טראכט ער ווייטער — א גאנצען וואגאָן האב איך געבראכט, און עס ליגט נאך אין סקלאד תבואה פון פריהער.

לייזען לייזט מען נישט, אויף די בערזע איז תבואה געפאלען אין פרייז... אזוי פיעל חובות צו דעקען, אין אלע זייטען בין איך שולדיג, ביי יעדען האב איך וועקסלען... עס קומט נישט אנדערש אויס נאר איך זאל באנקראָטיר׳ען.. אנזעצען...

דער געדאנק מאכט איהם אויפציטערן, 20 יאָהר איז ער שוין א תבואה סוחר, אלעמאל געהאנדעלט רעעל, ביי קיינעם קיין גראָשען נישט צוגענומען, און אצינד, איז ער אין אזוי פיעל חובות פערבאָרען... אזוי־פיעל וועקסלען צום איינקאסירען... אזויפיעל צאהלונגען צו דעקען...

אט ערקלערט מען איהם באנקראט... מען פערמאכט איהם דאס געוועלב, די בעלי־חובות רייסען פון איהם שטיקער, יעדער רופט איהם אנזעצער... זיי פענדען איהם אלעס אוועק... פערקויפען זיין הויז, דערנאך מאכט מען איהם א קרימינאל־פראצעס. אט דאכט זיך איהם אז ער זיצט אין פינסטערן חדר... איינער אליין... פערשלאסען... די פינסטערניש דריקט איהם, שטיקט איהם... ער שרייט און קיינער וויל זיך נישט אנרופען צו איהם... אנ׳אנזעצער איז ער... א גנב... צוגענומען פרעמד געלד... קיינער האט אויף איהם קיין רחמנות נישט... ער וועט אזוי דערשטיקט ווערען אין דער פינסטערניש...

אזעלכע שוידערליכע בילדער דאכט זיך איהם זעהט ער אין זיין צוקונפט. און א קאלטער שוויים בעדעקט זיין בלאס טרויריג פנים...

— בעל־בית! הערט ער פלוצים די קעכין רופען, און ער ערוואכט ווי פון א שווערען שלאף.

— וואס איז? — פרעגט ער דערשראָקען.

— קומט אהיים עסען מיטאג, ס׳וועט קאלט ווערען.

— כ׳וועל אצינד נישט עסען — ענטפערט ער מיט א שטילען קול, — כ׳קען נישט, כ׳האב קיין אפעטיט נישט, אפשר שפעטער וועל איך קענען עסען.

די קעכין געהט אוועק, און ער בלייבט ווידער זיצען פערטיעפט אין טרויריגע געדאנקען.

דער בריעף־טרעגער ברענגט אריין די צייטונג, מיט א געפיהל פון א שטיקעל האפנונג זוכט ער דעם בערזען בעריכט. אפשר איז תבואה געשטיגען? — פליהט איהם דאך א פרעהליכער געדאנק, ער געפינט דעם בערזען בעריכט, אבער אומזיסט... תבואה איז נאך מעהר געפאלען... עס איז גאר קיין סוף נישט, טראכט ער, ס׳וויל נאר קיין ענדע נישט נעהמען צו די צרות...

ער בלייבט זיצען טיעף אין געדאנקען פערזונקען. דעם קאפף אנגעלעהנט אין זיינע הענד. די צייטונג ליגט פאר איהם אפען, און עס דאכט זיך איהם אז ער זעהט, ווי אויף די שורות פון די צייטונג שפרינגען ארום די ווערטער: וועקסלען... באנקראט... צאהלונגען... אנזעצער... קרימינאל... פינסטערנים... שאנדע... נויט... דחקות...

אט שפרינגען איהם די ווערטער אין די אויגען, רייסען פון איהם שטיקער... ציפען זיין האר... סארקאסטיש לאכען זיי פון איהם... [illegible] איהם: גנב...

מיט א אונבעוואוסטען כעס כאפט ער די צייטונג, צוקנייטשט זי אין זיינע הענד און צוררייסט זי אויף שטיקער, און ביי יעדען ריס, וואס ער גיט, קלינגט איהם אין די אויערען: אנזעצער׳... גנב...

די שטיקלעך צופליהען זיך אין אלע ווינקאלעך פונ׳ם געוועלב, און עס ווייזט זיך איהם אויס, אז יעדעס שטיקעל קוקט אויף איהם מיט רציחה... און אויף יעדעס לעזט ער דעם בערזען בעריכט.

— תבואה געפאלען... געפאלען... ער וועט מוזען אנזעצען... באנקראטירען...

א שווערער זיפץ רייסט זיך ארויס פון זיין אינערליכע נשמה און זיין קאפף פאלט שווער אויפ׳ן טיש...

ער ליגט אזוי א ווײַלע, דערנאך הויבט ער זיך אויף, און נעהט אריין אין סקלאד. איבערצעהלען וויפיעל זעקלעך תבואה ס׳איז דא, אפשר וועט זיין צו דעקען די חובות...

ווי ער קומט דארט אריין, דערזעהט ער ווי משה טרעגער ליגט צוליינט אויף די זעק און שלאפט געשמאק... דאס ליידיגע טעפעל פונ׳ם וואַרמעס שטעהט לעבען איהם אויף דער ערד. דער שטריק ליגט אויף זיינע פיס, און א שטיל צופריעדען אטהעמען בעוועגט זיין ברייטע ברוסט...

ר׳ יודעלי בלייבט שטעהן און קוקט אויפ׳ן שלאפענדען, און א געפיהל פון „קנאה״ פערגנב׳ט זיך אין זיין הארץ... און שטיל מורמלען זיינע ליפפען:

— צי קען איך אזוי רוהיג שלאפען?...

רימאנאוו. **שלמה ערעלהויט.**

פון דער וואך.

מאהורי אוריאל. — ווער האט אוריאל געשטירצט? — אבראהאמאוויטש מוז געהן! — די אויפלעזונג פונ׳ם רייכסראטה. — נביאות פון גאבעל און מאראשעווסקי. — די קריעגס־געפאהר. — עהרענטהאל לעבט נישט גוט מיט איזוואָלסקי׳ן. — א משל מיט דער שמשיע. — דער שמש האט קלעפ און די שמש׳טע מפיל׳ט. — א ליטעראריש נפל׳ע.

אוריאל איז נעגאנגען! — אט די בשורה טרומייטער׳ן אלע יודישע בלעטער מיט א בעזונדער מין שמחה... און געמיינט איז נישט דא דער מלאך אוריאל פונ׳ם קריאת־שמע־לייענען, אפילו נישט „אוריאל מוזיק״ פונ׳ם יודישען טעאטער, נור דער געגעראל־שטאבכא־צט אוריאל, ער האט געהאט א שם פון א גרויסען אנטיסעמיט, האט איהם דער „יודישער קלוב״ כסדר געטשעפעט. אין יעדער רעדע האט מען זיך אויף איהר ארויפגעאפט און איהם צוגעלעגט א „פלעכטער־יל״, ווייל ער האט נישט צוגעלאזט קיין יודישע מיליטער־ערצטע, נעטשעפעט האבען איהם אויך די סאָציאל־דעמאקראטען אין זייערע פארטיי־בלעטער. אין פארלאמענט איז ער זיי צו קליין געווען, צו נעהמען איהם אין דער אַרבייט אריין.

טראצדעם איז די „פאזיציאן״ זיינע געווען נאר א פעסטע. די אנטיסעמיטען האבען איהם געשיצט מיט אלע כחות, אָבער ענדליך האט ער געמוזט געהן אין פענסיאן— און דער „יודישער קלוב״ פרייט זיך, אז ער האט איהם געשטירצט, אויף א וועהלער־פערזאמלונג האט איין מיטגליעד פונ׳ם „יודישען קלוב״ בפירוש ערקלערט. אז נור צוליעב דעם יודישען קלוב איז אוריאל פענסיאָנירט געוואָרען. אקענען דעם זענען ווייטער די סאציאליסטען מודיע אין דער „ארבייטער־צייטונג״. אז נור זיי האבען אוריאל׳ן געשטירצט. — אין אמת׳ן האבען אבער ביידע, דער יודישער קלוב און די סאציאליסטען, ביי דער דאזיגער פענסיאנירונג וועניג וואס געווירקט. אין מיליטער־זאכען האבען אינטערפעלאציעס פונ׳ם רייכסראטה און פארלאמענטס־רעדען נאר א קליינעם ווערטה, בפרט ביי אזא מענש, וואס די אנטיסעמיטען האלטען מיט איהם. אוריאל איז אלזא פענסיאנירט געוואָרען נישט צוליעב דעם יודישען קלוב אדער צוליעב די סאציאליסטען, נור צוליעב איין אנדערן טעם: ער האט דערגרייכט דאס מיליטעריש פאָרגעשריבענע אלטער און לענגער האט מען איהם נישט געקענט האלטען, סיידען מען זאל געוועזן איהם צוליעב ענדערן א פונקט אינ׳ם מיליטער־געזעץ.

א מיליטערישער גענעראל איז ווי יעדער אנדערער מענש. דער סוף זיינער מוז קומען. אייביג לעבען איז נישט מעגליך — און ענדליך איז געקומען די צייט, ווי אוריאל האט געמוזט צוריקטרעטען... צוריקטרעטען וועט אויך מוזען דער גאליצישער לאנדסמאנמיניסטער, ה׳

אבראהמאוויטש. עס וועט איהם נישט העלפען קיין אויסרייד און קיין שום פּשט־לערנען וועגען זיין פּאסטען. די אויסזיכטען אויף דער נייער רייכסראטה־סעסיאן זענען נישט קיין גינסטיגע. די שוועריגקייטען וואקסען פון טאג צו טאג. וועט ער זיך סוף־כל־סוף מוזען ענטשליעסען, אראב צו געהן פונ׳ם מיניסטער־בענקעל — אויסער ווען די רעגירונג זאל זיך נעהמען אין אמת׳ן צום אויפלעזען דעם רייכסראטה.

וועגען דער אויפלעזונג פונ׳ם רייכסראטה האט ביז אצינד נור איין דה, נאכ׳על געשריבען, אצינד סטראשעט שוין אויך דער סאציאליסטישער אבגעארדנעטער מאראטשעווסקי מיט אויפלעזען דעם רייכסראטה. בין היינט האט די „ארבייטער־צייטונג״ געהאלטען אין איין טענה׳ן, אז אויפלעזען דעם רייכסראטה איז גאר נישט מעגליך, ווייל די ארבייטערשאפט וועט נישט צולאזען דאצו. אצינד איז מאראטשעווסקי דער ערשטער פון צווישען די גרויסע פארטייען, וועלכער רעדט פון אויפלעזונג.

אינטערעסאנט איז, ווי אזוי מאראטשעווסקי בעגרינדעט עס, פאר וואס די סאציאליסטען האבען פריהער געהאלפען דער רעגירונג ביים בודשעה און אצינד ווילען זיי פלוצים בעטרייבען די שארפסטע אפאזיציאן, דאס פארלאמענט זאל מוזען אויפגעלעזט ווערען. „פריהער — זאגט מאראטשעווסקי — איז געווען א קריעגס־געפאהר, האט מען געמוזט דערהאלטען דאס פארלאמענט מיט אלע מיטעל, ווייל נור דאס פארלאמענט קען די קריעגס־געפאהר צו־נישט מאכען״... איז אבער די מעשה א ביסיל אנדערש: בשעת די סאציאליסטען האבען געשטימט פאר דער דרינגליכקייט פונ׳ם בודשעה, איז די קריעגס־געפאהר נאך נישט געווען אזוי גרויס ווי אצינד. גרעסער איז דעמאלט געווען די אויפלעזונגס געפאהר פונ׳ם רייכסראטה און דער עולם האט מורא געהאט פאר׳ן פערליערען די 10 ריינישלעך א טאג...

לויט דער איינריכטונג פון די מיליטערישע ענינים ביי אונז אין עסטרייך, קען דאס פארלאמענט איבערהויפט גאר נישט טהון וועגען קריעגס־זאכען... די קריעגס־געפאהר שטאמט איבריגענס פונ׳ם מיניסטעריום דעם אייסערן. דארט הערשט באראן עהרענטהאל אומבעשרענקט און דאס פארלאמענט האט דארט גאר נישט איין צו רעדען. ס׳איז אויך כדאי צו וויסען, אז באראן עהרענטהאל לעבט נישט גוט מיט איזוואלסקי, דעם רוסישען מיניסטער דעם אייסערן — און פון דאנען איז די גאנצע קריעגס־געפאהר ארויסגעקומען... אט די מעשה, אז די איצטיגע קריעגס־געפאהר שטאמט ארויס פון דער אנטיפאטיע, וואס הערשט צווישען עהרענטהאל און איזוואלסקי, איז נישט קיין וויץ, נאר א ביטערער ערנסט. צוליעב דעם מוז זיך עסטרייך אויסריסטען ביז אויפ׳ן לעצטען מאן, צוליעב דעם מוזען מיר האלטען די נשמה אין דער האנד און אונזערע בעסטע סאלדאטען וועלען מוזען הערען די מגלה לייענען העט אויבען ביי דער דרינא...

ס׳איז א שטיינער ווי יענע מעשה, וואס איז דא ערשט נישט לאנג פארגעקומען, ווי צוליעב א מחלוקה צווישען צוויי גבאים אין שיהל, האט דער שמש געחלש׳ט און דאס ווייב זיינס האט מפיל געווען א טויט קינד. די מעשה איז אזוי געווען: צוויי שיהל־גבאים האבען זיך פלוצים צעקריעגט אויף א קול בשעת דאווענען. דער עולם האט דאן אנגעהויבען צו קלאפען מיט די סדורים אין די שטענדער׳ס און האבען געהייסען דעם שמש אהינגעהן צו די גבאים בעטען, זיי זאלען נישט שטער׳ען דאס דאווענען. דער שמש איז צוגעגאנגען צו די גבאים. האבען זיי זיך ביידע אויף איהם ארויפגעהאפט און האבען איהם דערלאנגט, אז ער איז אוש אנידער־געפאלען חלשות. איינער פונ׳ם דאווענען האט זיך גענומען די מצוה און איז אהיים געלאפען צום שמש׳ס ווייב, איהר דערצעהלען, וואס עס איז פארגעקומען. דעם שמש׳ס ווייב, א נערוועזע יורענע, איז פון דער מעשה אזוי דערשראקען געווארען, אז זי האט אוש פאר שרעק מפיל געווען...

א מפיל־קינד איז אויך די וואך ארויסגעקומען אין לעמבערג, א ליטעראריש נפל׳ע... זלמן הערץ, דער בעקאנטער פועלי־ציוניסט, האט ארויסגעגעבען א בראשירע געגען דער פאליטיק פונ׳ם יודישען קלוב. אין דער בראשירע ווארפט ער זיי פאר, אז זיי פיהרען איין „ענטארטעטע שטעטעל־פאליטיק און א מאנדאטען־יעגעריי״. אין אזא מין סטיל פיהרט דער מחבר אב 32 ענג בעדרוקטע זייטען מיט נעגאטיווער קריטיק. זאנסט איז נאך די בראשירע אזוי געשריבען אז דער פשוט׳ער לעזער וועט זי נישט פערשטעהן און וועט זיך מיט איהר וואלגען ווי א גראבער יונג מיט „תרגום־לשון״.

הצופה.

פון נאהענט און פון ווייט.

— די יודישע געמיינדע אין יאנינא (טערקיי) לעבט איצט איבער אין גרויס שרעק דורך די מערדערייען, וואס קומען פאר אין זייער סביבה. די דאזיגע פראווינץ איז שוין פון לאנג בעוואוסט מיט איהרע גריכישע רויבער־באנדעס. די לעצטע צייט האבען די אנפיהרער פון די רויבער־באנדעס געווארנט די יודען פון יאנינא, זיי זאלען נישט קומען האנדלען אין די דערפער, ווייל מען וועט זיי הענגען. די יודען האבען זיך אבער דערמיט נישט גערעכענט, און צוויי פון זיי זענען געגאנגען אין די דערפער קויפען פיה און זענען שוין טאקי מעהר נישט צוריקגעקומען. נאך צוויי יודען זענען געגאנגען זיי זוכען, אבער אויך זיי זענען שוין מעהר נישט צוריקגעקומען. אויפ׳ן שול־הויף אין יאנינא האט א קינד געפונען א בריעף, אין וועלכען עס איז געווען געשריבען, אז זיי האבען געהרג׳עט די יודען, ווייל זיי האלטען זיי פאר שפיאנען, און אזוי ווילען זיי טהון מיט אלע יודען, וואס וועלען קומען אין זייערע דערפער. אין יאנינא געפינען זיך איצט ביז 3500 יודען.

— דער יונגער פאריזער דאקטאר קווער איז דערגאנגען א סערום צו סיפילים. צוויי קינדער פון סיפילישע עלטערן, וואס דאקטוירים האבען זיך שוין פון זיי מיאש געווען, האט ער מיט דעם סערום געהאלפען. ער האט וועגען זיין ענטדעקונג געהאלטען א רעדע אין דער ביאלאגישער געזעלשאפט און די פראפעסאר׳ען רייטמאן און באר זענען איבערצייגט וועגען דער וויכטיגקייט פון דעם מיטעל.

— פאר׳ן געריכט אין געארגיא (אמעריקא) זענען געקומען צוויי ווייבער מיט א זעקס־חדשים׳דיג קינד און יעדע האט געטענה׳ט, אז ס׳איז איהרס. דער ריכטער האט זיך דערמאנט אין שלמה המלך׳ס משפט און האט גענומען א מעסער כדי דאס קינד אויף צוויי׳ען צו טיילען. דאן האבען ביידע וויעדער אנגעהויבען שרייען: גאט איז מיט אייך אדוני ריכטער טיילט נישט דאס קינד! נאך די ווערטער זענען ביידע ווייבער ענטלאפען און דאס קינד איבערגעלאזט דעם ריכטער. וועלכע זוכט איצט א דריטע מוטער.

— אין דעם טאג, וואס ס׳האט זיך געעפענט די פערטע סעסיע פונ׳ם ענגלישען פארלאמענט זענען די לאנדאנער סופראזשיסטקעס (די וואס פאדערען וואהלרעכט פאר פרויען) געפאלען אויף אזא סארט איינגעלע המצאה: איינע פון זיי, מיס מעטער׳ס, האט זיך איינגעזעצט אין א לופט־באלאן, וואס אויף איהר קארב איז געווען אנ׳אויפשריפט מיט גרויסע ווערטער: „וואהל־רעכט פאר פרויען!״ פליהענדיג אזוי איבער לאנדאן האט מיס מעטערס געווארפען פון באלאן פערשיעדענע פראקלאמאציעס און בראשורען. אונטען זענען בעת מעשה ארומגעפלויגען צוויי אויטאמאבילען מיט סופראזשיסטקעס, וועלכע האבען אויך געווארפען פראקלאמאציעס איבער די גאסען.

— ד״ר רענדעל האררי׳ס, א בעריהמטער ענגלישער פראפעסאר אין מאסנפיעלד קאלעדזש, האט געפונען א נייע און א פאלשטענדיגע זאמלונג פון שלמה המלך׳ס שירים און מזמורים. דאס דאזיגע מאנוסקריפט, וועלכעס שטאמט פון ערשטען יאהר הונדערט נאך קריסטוס געבורט, ענטהאלט אין א סירישער איבערזעצונג אלע ביז אהער נישט פערעפענטליכע מזמורים פון שלמה המלך, וואס זענען אונז נישט בעקאנט. מען קאן זאגען, אז איצט זענען שוין געפונען געווארען אלע פערלארענע דיכטונגען און שירים פון שלמה המלך. די נייענטדעקטע פסאלמען זענען זעהר שען.

— באלד נאך דער שרעקליכער קאטאסטראפע אין איטאליען, האבען אלע אנגענומען, אז אין די ערטער וואו ס׳האט געטראפען די ערד־ציטערניש, זענען קיין יודען ניט געווען. איצט אבער שטעלט זיך ארויס, אז אין מעסינא אליין האבען געוואוינט דריי הונדערט יודישע פאמיליען פון פערשידענע לענדער. און עס איז א סברה, אז זיי זענען אלע אומגעקומען.

— אין דארף בושעננא ביי ליפנא האט ביי נאכט אין דער וואהנונג פון ליבוש וואלף אויפגעריסען א פלאש מיט ברען־שטאף, די 14־יעהריגע טאכטער, וועלכע איז געשלאפען אין קיך, האט געמיינט, אז מען שיסט, און האט אנגעצונדען א לאמפ. דער שטאף האט זיך אנגעהאפט אין דעם מיידעל. זי איז ארויסגעלאפען אויס׳ן דרויף און פון דארט אין פעלד, וואו זי איז אומגעפאלען און פערברענט געווארען, אין שטוב האט זיך דערווייל דאס פייער פערשפרייט, און פון די 7 פערזאן, וואס זענען דארט געווען, זענען דריי פערברענט געווארען, און דער אלטער וואלף מיט דער פרוי און צוויי קינדער ליגען שווער קראנק אין שפיטאל. — שבת האט דער ליפנער רב גוזר געווען, אז קיינער זאל ניט האלטען אין שטוב קיין ברען־שטאף.

— מיט׳ן פלעמיאניק פון דעם פרעזידענט רוזוועלט איז געשעהען א אומגליק. לויט ווי מען טעלעגראפירט פון ניו־יארק, האבען די סאלדאטען געמאכט פאר־גען שבת א קארנעוואל־באנקעט אין זייער אלפא־דעלטא־קלוב. צווישען זיי האט זיך אויך געפונען רוזוועלט׳ס פלעמיאניק, דער יונגער סטודענט דולגאס ראבינזאן. נאך דער סעודה האט ער זיך געשפירט נישט גוט און איז געגאנגען אין זיין צימער, אויפ׳ן זעקסטען שטאק פון דעם זעלבען קלוב־הויז, זיך אבצורוהען. ווי עס שיינט, איז ער ביינאכט אויפגעשטאנען עפענען דאס פענסטער. ער האט דערביי פערלארען דאס בעוואוסטזיין און איז אראבגעפאלען פון 6־טען שטאק אויף דער ערד, וואו ער איז געבליעבען ליגען טויט.

— פון פאריז שרייבט מען וועגען דעם טרויעריגען שיקזאל פון א געוויסער דאמע גרעפין לאפאמיער, וועלכע רעכענט זיך פאר א אונגעזעצליכע טאכטער פון נאפאלעאן דעם דריטען. פון עטליכע טאג האבען די שכנים נישט געזעהען די גרעפין, נאפאלעאן׳ס טאכטער, וועלכע וואהנט אין דער געגענד פון פאריז. מ׳האט גע־מאלדען וועגען דעם דער פאליציי, וועלכע איז אריין אין איהר וואהנונג, און האט געפונען די גרעפין, האלב טויט פון הונגער, ליגענדיג אויף א שרעקליך שמוציגען געלעגער. און מאסען מייז זענען ארום איהר ארומגע־שפרינגען און גענעסען די צושפרייטע פונאנדערגעווארפענע באנק־נאטען, וואס זענען געלעגען מאסענווייז אויף דער פאדלאגע. די גרעפין האט נישט געוואלט נעהמען קיין שום נאהרונג. מ׳האט איהר אבגעפיהרט אין משוגעים־אנשטאלט.

— לויט דער לעצטער רעכנונג געפינען זיך אין טוניס נישט מעהר פון 62,000 יודען, וועלכע וואוינען צושפרייט אין 20 שטעדט און אין א טויזן דערפער. פון זיי לעבען מעהר פון פינף זעקסטעל אין די פינף גרעסטע שטעדט פונ׳ם לאנד. די טוניסער יודען זענען הויפטזעכליך קליינהענדלער, בעלי־מלאכות און ארבייטער.

— אין דער געגענד פון שערבורג (פראנקרייך) איז דיענסטאג אראבגעפאלען א גרויסער מעטעאר, וועלכער האט אויף זיין וועג פון צפון קיין דרום־מערב פאר־געשטעלט א בילד פון א גרויסען פייערדיגען בויגען. דעם פייערדיגען צייכען האבען די איינוואהנער געזעהען דריי פערטיל שעה לאנג. דאס ארט, וואו דער מעטעאר איז אראבגעפאלען, איז נאך נישט געפונען געווארען.

— אין בודאפעשט האבען זיך צוויי סטודענטען, רעזלער און קרעמער, געשפארט אין א וויסענשאפטליכע פראגע. זייער וכוח האט אבער אנגענומען אזא ערנסטען האראקטער, אז קרעמער האט צוויי מאל אויסגעשאסען אויף רעזלער פון זיין רעוואלווער און האט איהם לעבענס־געפעהרליך פערוואונדעט. קומענדיג אהיים האט ער פאר פערדרוס זיך געשאסען.

א שרעקליך שיפ'ס־אונגליק: די לאנדונגסבריק פונ'ם שיף „קאיזערין אויגוסטא־וויקטאריא" רוקט זיך אראב פון דער כויער און 30 פערזאנען שטירצען אין וואסער אריין

מיר אין אונזער היינטיגער נומער, וועט פיהרען צו א איינינונג צווישען דעם שאה און די רעוואלוציאנערע.

די קריזע אים פוילישען לאנדסמאן־מיניסטעריום.

דער שטרייט צווישען דעם פרעזידיום פון פוילען־קלוב און דעם פוילישען לאנדסמאן־מיניסטער אבראהאמאוויטש איז נאך נישט בעענדיגט; אבער ווי ס'זעהט אויס, וועט אבראהאמאוויטש מוזען אראב פונ'ם בענקיל. דער פוילען־קלוב איז דער מיינונג, אז נאכדעם ווי דאס רוב פון קלוב בילדען איצט די דעמאקראטען און די פאלקס־פארטיי, פאסט עס נישט, או ביידע פוילישע מיניסטער, בילינסקי און אבראהאמאוויטש, זאלען אנגעהערען דער קאנזערוואטיווען פארטיי. אבראהאמאוויטש וועט איבערדעם מוזען רעזיגנירען און דאס טאקי שוין רעזע טען.

צווישען די קאנדידאטען אויף זיין נאכפאלגער האט די מייסטע אויסזיכט דער אבגעארדנעטע דר. דולעמבא, מיטגליעד פון דער דעמאקראטישער פראקציע, דר. לאדיסלויס ריטער פון דולעמבא איז שוין מיטגליעד פון רייכס־ראטה זייט עטליכע יאהר און פריהער איז ער געוועזען וויצעפרעזידענט פון פוילען־קלוב. ער איז 58 יאהר אלט.

ביי די לעצטע וואהלען צום רייכסראטה איז ער געוועהלט געווארען אים וואהלבעצירק ביזשאני־האראראוו נאך א העפטיגען וואהלקאמפף געגען דעם ציוניסטישען קאנדידאט דר. שמואל ראפאפארט.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער דאס בילד פון דער צוקונפטיגען מיניסטער.

יוליאוס ריטער פון גאמפערץ.

אין ברין איז פארינע וואך דאס מיטגליעד פון העררענהויז, יוליאוס ריטער פון גאמפערץ, 89 יאהר אלט געשטארבען.

דער פערשטארבענער איז געוועזען דורך מעהר פון 25 יאהר פרעזידענט פון דער ברינער האנדעלס־קאמער און אויך יאהרעלאנג פרעזידענט פון דער יודישען כולטוסגעמיינדע אין ברין און פרעזידענט פון דעם מעהריש־יודישען לאנדעס־מאססאפאנד.

דורך 19 יאהר איז ער געוועזען דעפוטירטער פון עסטערייכישען רייכסראטה, אלס מיטגליעד פון דער ליבעראלען פארטיי. אים יאהר 1892 האט איהם דער קאיזער ערנאנט צום לעבענסלענגליכען מיטגליעד פון העררענהויז אלס פערטרעטער פון די יודען.

ריטער פון גאמפערץ שטאמט איינער פון די עלטעסטע און אנגענעהמענסטע יודישע פאמיליען אין מעהרען, זיינע ברידער זענען אוניווערזיטעטס־פראפעסאר טהעאדאר גאמפערץ, עבענפאלס מיטגליעד פון הערנהויז און פיליפ ריטער פון גאמפערץ, פרעזידענט פון דער קרעדיט־אנשטאלט.

אין יודישע־כלל זאכען איז דער פערשטארבענער, לויט זיין אלט־ליבעראלער אויפאסונג, געוועזען א אייפריגער שהוער און פיעל יודישע אינסטיטוציעס אין מעהרען האבען איהם זייער גוויסטענץ צו פערדאנקען.

א ברודער פוז פערזישען שאה געפאנגען.

די רעוואלוציע אין פערזיען וויל גאר נישט אויפהערען. כסדר קומען פון דארט מעלדונגען איבער בלוטיגע קעמפפע צווישען דעם שאה'ס מיליטער און די רעוואלוציאנערען. באלד זיגט דער שאה, באלד די רעוואלוציאנערען, אבער ביידע פארטייען זענען ווי ס'זעהט אויס, צו שוואך, איינאנדער גענצליך צו בעזיעגען און אזוי דויערט שוין דער בלוטיגע בירגערקריעג חדשים און יאהרען און ס'נעמט נישט קיין סוף!

פארינע וואך איז ווידער פארגעקומען א שווערער קאמפף ביי טעבריז, דער הויפטשטאדט פון דער רעוואליציע, און דעם שאה'ס מיליטער האט בעקומען א גרויסע מפלה.

אבער נישט בלויז אין טעבריז, נאר אויך אין אנדערע געגענדען פון פערזיען האבען די רעוואלוציאנערען א שטארקע מאכט. דאס איז צו זעהען דאפון, וואס ס'איז פארינע וואך געלונגען, געפאנגען צו נעהמען דעם שאה'ס עלטסטען ברודער, דעם פרינץ שוא עם סולטאנעה, וועלכער איז צוריקגעקומען פון א רייזע אין איירָאפא.

די רעוואלוציאנערע ווילען דעם קאיזערליכען פרינץ האלטען פאר א משכון, אז דער שאה וועט נישט מעהר די געפאנגענע רעוואלוציאנערע פלאגען און אויך אכזריות־דיגען אומן טעדטען. קיין אויסלייזונגס־געלד ווילען זיי פאר דעם פרינץ נישט נעהמען.

ס'איז מעגליך אז דאס געפאנגענעהמען פון דעם פרינץ שוא עם סולטאנאה, וואס זיין בילד ברענגען

א וואפפען־שמוגגלער.

אין די איצטיגע אונרוהיגע צייטען, ווען מען רעדט אזוי פיעל פון קריעג און מען רעכענט, אז עס קען יעדען טאג אויסברעכען א שרעקליכע מלחמה, ניפט מען אויף די אונגארישע אייזענבאהנען גוט אכטונג אויף יעדען עפיס פערדעכטיגען פערשוין, אפשר איז דאס א שפיאן ארער א וואפען־שמוגגלער.

אז אזא מין פערדאכט איז גאנץ בערעכטיגט, בעוויזט דער פאל, וועלכער האט זיך געטראפען פארינע וואך אויף דער אייזענבאהנע שטרעקע צווישען בעלגראד און בודאפעסט.

דעם שלאפוואגען־קאנדוקטער פון אבענר־שנעל צוג איז אויפגעפאלען א פאסאשיער, וועלכער האט מיט זיך געפיהרט זעהר פיעל געפעק און האט עס נישט אראב־געלאזט פונ'ם אויג. ער האט איהם אויפגעפאדערט, זיך

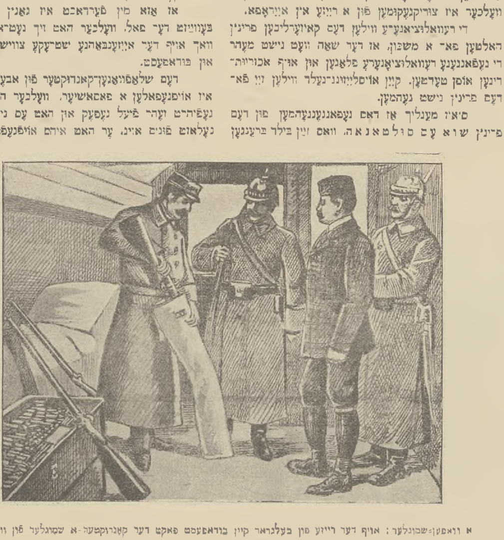

א וואפען־שמוגלער: אויף דער רייזע פון בעלגראד קיין בודאפעסט פאקט דער קאנדוקטער א שמוגלער פון וואפען.

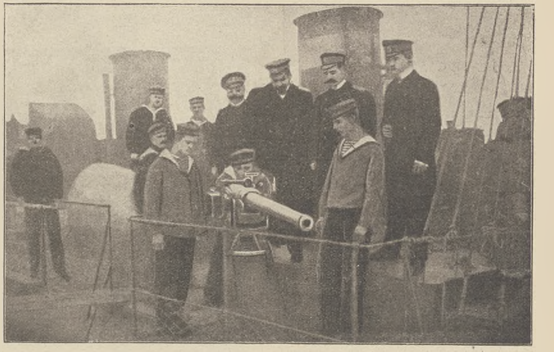

די בולגארישע ארמעע: בולגארישע מארינע זאלדאטען ביי א שיעס-איבונג.

צו לעגיטימירען. דער רייזענדע ענטפערט, אז ער איז א הויף-קוריער פון דייטשען קאיזער און פאהרט איצט פון זאפיא, וואו ער האט אבגעגעבען דעם קעניג פון בולגאריען א וויכטיגען בריעף פון דייטשען קאיזער.

די ערצעהלונג האט זיך דעם קאנדוקטער נישט געוויזען אמת'דיג. ער האט ארויסגערופען צוויי שאנדארען און מען האט דאס געפעק פון דעם פערשוין אונטערזוכט. מען האט דארין געפונען א גרויסע מענגע פולווער און קוגעלן און אין א גרויסען לעדערנער טאשע דריי שיעס-געוועהרע. די שאנדארען האבען דעם אורח ביי דער נעכסטער שטאציע ארעסטירט. מען רעכענט, אז ער מוז זיין א וואפען-שמוגלער פון דער סערבישער קריעגס-פערוואלטונג.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א אריגינאל בילד, פארשטעלענדיג דעם מאמענט, ווען מען ענטדעקט ביי דעם פערדעכטיגטען רייזענדען די וואפען-שמוגלעריי.

א שרעקליך שיפס-אונגליק.

פאריגען מיטוואך האט זיך אין דעם האמבורגער האפען געטראפען א שרעקליך אונגליק, דורך וועלכע צעהנדליגע מענשען האבען פערלוירען דאס לעבען.

נעגען 8 א זייגער אבענדס איז דאס שיפס-פערזאנאל און די מאנשאפט פונ'ם שיף „קאיזערין אויגוסטע וויקטאריא" אויף דער לויף-בריק אריבערגעגאנגען. די לויף-בריק איז געווען אנגעשפארט, ווי געוועהנליך, פון איין זייט אן דעם שיף און פון דער אנדערער זייט ביי דער מויער פונ'ם קאי.

פלוצים, אין דער צייט ווען אויף דער בריק האבען זיך געפונען פיעל פערזאנען, האט זי זיך פון דער קאי-מויער א־אבגעגלישט און אלע פערזאנען, א קעגען 30 מענער, פרויען און קינדער, זענען אריינגעפאלען אין וואסער אריין.

די אראבגעפאלענע האבען געמאכט א יאמערליך געוואלד און באלד זענען זיי געקומען צו הילף די פייער-וועהר ווי אויך די מאטראזען פון די אנדערע שיפען, וואס ליעגען אים האפען. 17 פערזאנען, דאראונטער עטליכע שווער-פערלעצטע, האט מען געקענט רעטען, די איבריגע זענען דערווייל פערשוואונדען געווארען צווישען די גרויסע שטיקער אייז, וואס שווימען אויף דער עלבע, און מען האט זיי נישט מעהר געקענט ארויסראטעווען.

אין אונזער היינטיגער נומער ברענגען מיר א אריגינעל בילד, פארשטעלענדיג דעם מאמענט, ווען די שרעקליכע קאטאסטראפע קומט פאר.

די בולגארישע ארמעע.

בולגאריען איז דאס יונגסטע קעניגרייך אין אייראפא, עס איז אויך דאס יונגסטע זעלבשטענדיגע לאנד. ביז צום יאהר 1878 איז עס געווען א טירקישע פראווינץ און ערשט דער בערלינער קאנגרעס האט עס געמאכט פאר א זעלבשטענדיג פירסטענטהום.

אבער טראצדעם שפיעלט עס אין דער באלקאן-פאליטיק די גרעסטע ראלע און אפילו די גרויסע שטאאטען רעכנען מיט איהם ווי מיט א וויכטיגען פאקטאר.

צו פערדאנקען האט בולגאריען זיין אנזעהען אין ערשטער ליניע זיין טיכטיגער ארמעע. ווי קליין דאס לאנד איז נישט, ווי שוואך עס זענען נישט זיינע פינאנציעלע הילפסמיטעל, האט עס דאך זיין ארמעע אזוי אויסגעבילדעט און מיט אלע מאדערנע איינריכטונגען פערזעהען, אז אפילו די טירקיי, וועלכע איז דאך א גרויסמאכט, האט מורא געהאט פאר א קריעג מיט איהם און דולדעט שטילשווייגענדיג, וואס בולגאריען האט איהם נאנצען אראבגעווארפען פון זיך זיין איבעראויפזיכט. זאגען ס'זאל איצט קומען צו א קריעג אויף דעם באלקאן, וועט די האלטונג בולגאריענס זיין פון גרויסער בעדייטונג און אויב ס'איז אמת, אז עסטעררייך-אונגארן האט זיך געזיכערט בולגאריענס אונטערשטיצונג אים קריעגספאל, אזוי איז דאס א וויכטיגער פאליטישער זיעג.

בולגאריען קען היינט שטעלען באלד א פיערטעל מיליאן גוט אויסגעבילדעטע סאלדאטען אויף דעם פעלד. די גאנצע ארמעע קען אין דער קורצעסטער צייט ווערען מאביליזירט, ווי מען האט ערשט קירצליך געזעהען אין דעם קאנפליקט מיט דער טירקיי. די ארמעע פערפינגט איבער גענוג וואפען, מוניציאן קליידער, און אלע נאטהווענדיגע זאכען. דאס אפיציערס-קארפס איז גוט אויסגעבילדעט און מאדערן געשולט.

דר. פיענטאק געשטארבען.

דאס גרעסטע פערדיענסט אין דער אויסבילדונג פון דער ארמעע האט זיך ערווארבען דער פירסט, איצט שוין קעניג פערדינאנד פון בולגאריען, ער איז אויך ביי דער ארמעע ווי ביים פאלק שטארק בעליעבט און פאפולער. דאס לאנד האט זעהר פיעל צו פערדאנקען זיין טיכטיגער ארמעע, נאך איידער זי האט בעוויזען גבורות אויף דעם שלאכטפעלד.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער צוויי בילדער פון דער בולגארישער ארמעע.

דר. פיענטאק געשטארבען.

אין וויען איז אין לעצטען פרייטאג געשטארבען דער געוועזענע פוילישע לאנדסמאן-מיניסטער דר. לעאנהארד פיענטאק, 68 יאהר אלט.

דר. פיענטאק איז געווען פראפעסאר פון האנדעלס-רעכט אויף דער לעמבערגער אוניווערזיטעט און איינער פון די טיכטיגסטע פוילישע יוריסטען. פון יאהר 1897 ביז צו די לעצטע וואהלען איז ער געווען מיטגליעד פון

די בולגארישע ארמעע: בולגארישע אינפאנטעריע ביים מאנעווער.

א משיגענער זוהן: אין אנ'אנפאל פון שגעון דערהרגע'ט א זוהן זיין מוטער און פערלעצט זיין פאטער.

רייכסראטה, געוועהלט פון לעמבערגער וואהלקרייז. אים יאהר 1900, אים מיניסטעריום קערבער, איז ער געווא־ען פוילישער לאנדסמאן־מיניסטער; אין דער זעלבען שטעלע איז ער אויך געבליעבען אים מיניסטעריום גויטש און האהענלאהע.

נאך איינפיהרונג פון אלגעמיינעם וואהלרעכט האט איהם דער קאיזער ערנאנט צום לעבענסלענגליכען מיטגליעד פון הערענהויז.

צו די יודען האט זיך דר. פיענטאק נישט בעזונ־דערס פריינדליך פערהאלטען, האטשי ער איז זאנסט גע־ווען א גאנץ ליבעראלער מענש. אים לעמבערגער גע־מיינדע־ראטה, וואו ער איז געוועזן מיטגליעד, האט ער א מאל אין א דיסקוסיע וועגען דער זאנטאגס־רוה געזאגט: „די יודען מוזען וויסען, אז זיי וואהנען אין א קריסטליך לאנד און נישט אין ארץ־ישראל". בעקאנט זענען אויך זיינע ווערטער, ווען דער אונגליקליכער פאטער א־א־ט־י־ן האט ביי איהם געבעטען, ער זאל איהם העלפען בעפרייען זיין טאכטער פון רעך שמד: „ביי די מהויערן פון דעם קלויסטער הערט אויף די וועלטליכע מאכט. מיר קענען דארט קיין דעה נישט זאגען!"

די לייכע פון דער פערשטארבענעם עקס־מיניסטער, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין אונזער היינטיגער נומער, איז איבער־געפיהרט געווארען קיין לעמבערג.

א משוגענער זוהן.

פון דעם גאליצישען שטעדטעל בוסק בעריכטעט מען איבער א שרעקליכען פאל, וואס האט זיך דא־ט ערא־יגנעט.

א ראַ־טינע יודישע פאמיליע, האבענדיג א משוגענעם זוהן, האט איהם איבערגעגעבען אין דער משוגעים־אנשטאלט אין קאלפארקאוו.

האטשי ער איז נאך נישט געווען אים גאנצען געהיילט, האט איהם די פאמיליע מיט עטליכע טעג צו־יק גענומען א היים און דיעזע אינפארזיכטיגקייט האט גע־פיהרט צור א שרעקליך אונגליק.

דער הויפט־שגעון פון דעם זוהן איז געווען, אז ער פלעגט זיך ווארפען אויף די אייגענע עלטערן און שוין עטליכע מאל איז פא־געקומען, אז ער האט זיי פערלעצט.

אויך דאסמאל איז איהם געראדע דעמילט אנגע־קומען דער שגעון, ווען ער איז געווען אין ישוב אליין מיט די עלטערן.

דער משוגענער האט געחאפט א שווערען אייזערנעם טאפ און מיט איהם געגעבען זיין מוטער אזא שטארקען קלאפ איבער׳ן קאפ, אז זי איז תיכף א גיעדערגעפאלען טוידט. דער פאטער, וועלכער איז געאיילט זיין פרוי צו הילף, האט אויך בעקומען צוויי טיעפע לעכער אין קאפ, אבער ער איז געבליעבען לעבען.

דעם משוגענעם וועט מען שוין איצט וויעדער איבערגעבען קיין קולפא־קאוו.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א אָרי־גינעל בילד פון דעם שרעקליכען פאל.

גראטולאציעס.

נברך את מר שאלתיאל אייזיק גרעבער ביא־אפלוי לנשואי בתו מרת פריערא עם מר מרדכי שליסעלפעלד.
יוסף פישער וי. קרסל.

ליב בראנדסדא־פער ורעיתו מברכים בברכת מז"ט את ש"ב שלמה האנינוואקס לארסיו עם העלמה צעציליא שטיעגליטץ מטא־נאברוגע.

עפילעפסיע.

ווער עס אן פאללזיכט. ק־עמפפען א. אנדערע נערוועזען צושטענדען לייעדט. פערלאנגע בראשירע דאריבער.
ערהעלטליך גראטיס א. פראנקא דורך די
Privil. Schwanen-Apotheke. Frankfurt a. M.

HOTEL-RESTAURANT
Rosenthal
Lemberg,
Rzeźnicka.

Spezial-Verkehr nach Süd-Russland.
N. Katzner, Spedition u. Kommission
Podwoloczyska, Woloczysk, Brody und Radziwilow
Feste Durchfrachten von und nach Russland.
Export von Holzwolle, Eierkistenbrettern u. Sensenwetzsteinen
Steinkohlen, Antracit und Koks.
Tee in Originalpaketten mit kais. russ. Kronsbanderolle.

זאדאוואסער־מאשינע!

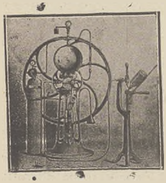

קופפער־
צילינדער,
סיפאן
אונד
לימאנאדען־
פלאשען
ליפערט
שטוינענד בילליג:
Brückenstein Lemberg, Panieńska 15.

זעהר וויכטיג.

ווער אויף איינען נעבענפערדיענסט טעגליך 25 K. דורך דען פערקויף פאן געזעטצליך געשטאטעטע לאזע רעפלעקטירט, דער ריכטע זיינע אדרעססע אן:
M. KERN in Posada Olchowska
bei Sanok.

די לעצטע פוילישע רעפובליק: דאס דארף ארוומפאל.

Telefon Nr. 484 ✱ Unternehmung für elektrische Beleuchtung & Kraftübertragung ✱ Telefon Nr. 484.

Ing. Rudolf Popper, Krakau, Florianigasse 47.

Gerichtlich beeideter Sachverständiger.

Bau elektrischer Zentralstationen jeder Art und Grosse für Beleuchtung & Kraftübertragung. Komplette Einrichtungen für Fabriken, Gruben, Mühlen, Ziegeleien, Dampfsagen, Raffinerien, Brauereien, Landwirtschaften, Hotels, Villen, Palaste etc.

Bau von schalttafeln für alle Stromarten.

Fabrikation von elektr. Starkstromapparaten für Specialzwecke.

Grosstes Lager elektrotechnischer Installationsmaterialen, Dynamomaschienen, Elektromotoren; Ventilatoren, Bogenlampen, sowie aller Art moderner Beleuchtungskörper.

Projekte, Kostenanschlage und technische Beratungen auf Verlangen kostenlos.

Lecznica chirurgiczna Zakład Roentgenowski

Dr. Artura Frommera

Godziny ord. 9—11 przedpoł. 3—5 popoł.

Kraków, Tomasza 18. Róg ul. Floryańskiej

Telefon Nr. 81.

Bandaże rupturowe

Specyalny bandażysta, fachowiec od 25 lat

Ant. M. Mirkiewicz w Krakowie, Mostowa I. 4

poleca osobom cierpiącem na przepukliny pastwinowe paski różne własnego wyrobu oraz pasy brzuszne dobrej konstrukcyi jako znakomitość i nowość, — paski bez sprężyn swoich ulepszeń i wynalazków, mając tą dobroć w noszeniu że niesprawiają żadnych dolegliwości jak sprężynowe. Dla osób przy cięższych zajściach paska ochronna.

Udziela bardzo ważnych objaśnień w zastosowaniu noszeniu co dla początkujących staje się uleczalnem pod gwarancya.

(Objaśnienie także listownie).

ZAKŁAD WODOLECZNICZY i SANATORYUM

Spec. chor. nerwowych Dra B. Kupczyka

Kraków, ul. Szujskiego 11.

Wodolecznictwo parma, kąpiele gorące powietrzne, swietlno-elektryczne, wodo-elektryczne, gazowe nasycane ciekłym kwasem węglowym (nauheimskie), sztuczne kąpiele mineralne, ciepłe wanny. — Elektryzowanie wszelkiego rodzaju. Masaż ręczny. wibracyjny, elektryczny. — Leczenie dyetetyczne, tuczne. Pokoje dla chorych:

Wsazania: Choroby układu nerwowego, żołądka, jelit reumatyzm, niedokrewność osłabienie ogólne, otyłość, skaza moczanowa, cukrzyca. Choroby serca i naczyń krwionośnych

„השחר“

א נייע בוכהאנדלונג פיר ליטעראטור און קונסט

געגרינדעט דורך מ. קאפלאן.

אין ווארשוי, רימארסקא 16, טעל. 149-96

אין דער בוכהאנדלונג „השחר“ בעקומט מען אלערליי זשאנגאנישע, העברעאישע, רוסישע, פאלנישע און אנדערע ביכער צו די בעסטע בעדינגונגען.

בוכהאנדלונג „השחר“ ווערט זיך בעזאנדער בעמיהען אלע בעשטעלונגען פון פראווינץ פינקטליך און שנעל צו בעזארגען.

אין דער בוכהאנדלונג „השחר“ איז דער גרעסטער אויסוואהל פון בילדער, אל־באמען, נאטען, און אנזיכטס־קארטען.

בוכהאנדלונג „השחר“ נעהמט אבאנענטען אויף אלע אידישע און אל־געמיינע צייטונגען אין אלע שפראכען.

אין דער בוכהאנדלונג „השחר“ בעקומט מען אלערליי שרייב־געציינ.

לעהרערס, חדרים, תלמוד־תורות און ביבליאטעקען בעקומען ראבאט.

א אויספיהרליכער קאטאלאג ערשיינט אין קורצען און ווערד אריסגעשיקט אומזאנסט אויף יעדען וואונש.

דער אויסשליסליכער פערקויף פון אלע אויסגאבען „אביב“ און א. כאהאנא אויף קיעוו איז אין דער בוכהאנדלונג „השחר“.

די אדרעססע:

Buchhandlung „HASCHACHAR“ Warschau Rymarska 16

Schönste

Hochzeits-Geschenke und Verlobungsringe

aller Art Uhren, Ketten. Juvelen, Gold, Silber und Neusilberwaren

BILLIGST bei Emil Goldwasser. Krakau, Grodgasse **Nr. 58**

Bitte die Adresse u. Hausnummer gefl. genau zu beachten.

ARTHUR POPPER

KRAKAU

chem. Waschanstalt und Kunstfärberei mit Dampfbetrieb

Empfiehlt sich zum chem. Reinigen von Herren, Damengarderobe, Vorhange, Portiere, Talisem etz.

Ausführungen unübertroffen. Preise billiger als überall.

Provinz-Aufträge werden postwendend ausgefertigt und franko retouniert.

Wer auf einmal für 20 K. zum Reinigen oder Farben Gegenstande gibt, erhalt 8% **Rabatt** oder einen Gegenstand gratis gereinigt.

Fabrik und Bureau

KRAKAU

Zwierzynieckagasse Nr. 25

Ausgezeichnet mit den grossen goldenen Medaile auf der Hygenischer Ausstellung in Paris.

Wydawca: M. Fischer. — Odpowiedzialny redaktor: J. Kreppel — Drukarnia Józefa Fischera w Krakowie.